

ALEXANDER GELMAN'IN
“BANKTA İKİ KİŞİ”
ADLI OYUNUNDAKİ
“KADIN”
ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

FULYA BİLGİNER

2010

T.C.
KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ

ALEXANDER GELMAN'IN
“BANKTA İKİ KİŞİ”
ADLI OYUNUNDAKİ
“KADIN”
ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

FULYA BİLGİNER

S.B.E. Film ve Drama (Oyunculuk) Yüksek Lisans Programında Hazırlanan

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Öğr. Gör. Ayşenil ŞAMLIOĞLU

2010

ÖNSÖZ

Sahnenin büyülü dünyasında tiyatroyu keşfetmeye çalışan bir oyuncu olarak, yüksek lisans eğitimini tamamladığım Film ve Drama programının, sahne hayatım için önemli bir durak olduğunu belirtmeliyim. Ülkemizde yapılan tiyatro çalışmalarında henüz bir *coach* sistemi oturmadığı için Film ve Drama programının üniversite bazında bu çok önemli açığı kapattığına inanıyorum. Bu anlamda, dramaturji kavramı ekseninde, role hazırlanırken geçirilen süreçleri, hepsi birbirinden değerli hocalarım; Doç. Dr. Çetin Sarıkartal, Müge Gürman, Ezel Akay, Şahika Tekand, Tilbe Saran ve Övgü Gökçe ile bilimsel metodoloji bazında çalışmak benim için mutluluk vericiydi. Onlara ve sınıf arkadaşlarıma destekleri için çok minnettarım. Edindiğim bilgileri bundan sonraki sanat hayatımda da göz önünde bulunduracağım.

Tez çalışmamın ilk sürecinde prova metnimizi oluşturmaya yardımcı olan, bize çok değerli vaktini ayırıp her konuda destek olan, İBB Şehir Tiyatroları baş dramaturgu H. Zafer Şahin'e özel teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmada bana yardımcı olan canım rol arkadaşım Erdal Yıldırım'a, yoğun temposuna rağmen bizden desteğini esirgemeyen sevgili yönetmenimiz Caner Bilginer'e ve danışman hocamız Ayşenil Şamlıoğlu'na çok teşekkür ederim.

Ayrıca çok değerli vaktini bize ayıran, sınırsız zerafeti ve yardımları sayesinde oyuna ve karaktere çalışma sürecinde tekrar tekrar bizi yüreklendiren, yazarın desteğini uzaktan da olsa bize hissettiren, konu ile ilgili derin bilgisinden faydalanmamızı sağlayan, oyunumuzun çok değerli çevirmeni Sayın Belgi Paksoy'a en derin teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

ALEXANDER GELMAN'IN "BANKTA İKİ KİŞİ" ADLI OYUNUNDAKI

"KADIN" ROLÜNE ÇALIŞMA SÜRECİ

Bilginer, Fulya

S.B.E. Film ve Drama (Oyunculuk) Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Öğr. Gör. Ayşenil ŞAMLIOĞLU

2010, 59 sayfa

Film ve Drama Yüksek Lisans Programında Oyunculuk eğitimi gören Fulya Bilginer tarafından Alexander Gelman'ın "Bankta İki Kişi" adlı oyunu ele alınmıştır. Bu performansa dayalı tez çalışmasında; Türkçe ve İngilizce kaynaklarda hakkında çok az bilgi olan yazar ile ilgili –oyunun çevirmeni Belgi Paksoy'un yazarın yakın arkadaşı olması münasebetiyle- oldukça değerli bilgilere ulaşılmış, bu doğrultuda metin çözümlenmesi yapılmıştır. Ayrıca karakterlerin analizleri, role dair yorumlar ve rolün oluşum süreci detaylı olarak sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alexander Gelman, Bankta İki Kişi, Dramaturji, Role Hazırlanma Süreci.

ABSTRACT

THE PREPARATION FOR THE CHARACTER “WOMAN” IN
“THE BENCH” WRITTEN BY ALEXANDER GELMAN

Bilginer, Fulya

MFA in Film and Drama

Supervisor: Lecturer Ayşenil ŞAMLIOĞLU

2010, 59 pages

The play named “The Bench,” written by Alexander Gelman, has been chosen and considered by Fulya Bilginer who has been training in Film and Drama Master’s Program. In this thesis based on performance; valuable information has been obtained on the occasion of the friendship between the translator of the play Belgi Paksoy and the playwright about whom there is little information in Turkish and English sources. Textual analysis has been done accordingly. The analysis of the characters, comments about role analysis and formation process of the performance have also been presented.

Keywords: Alexander Gelman, The Bench, Dramaturgy, Preparation Process for the Character.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
GİRİŞ.....	v
1. BÖLÜM : DRAMATURJİK ÇALIŞMA.....	1
1.1. Alexander Gelman'ın Hayatı ve Eserleri.....	1
1.2. Çevirmen Belgi Paksoy'un Yazar ve Oyunu Hakkındaki Notları.....	6
1.3. Oyunun Konusu.....	11
1.4. Metin Çözümlemesi.....	12
2. BÖLÜM : KARAKTER ANALİZLERİ.....	35
2.1. "Adam" Karakterinin Analizi.....	35
2.2. "Kadın" Karakterinin Analizi.....	38
3. BÖLÜM : UYGULAMA SÜRECİ.....	43
3.1. "Kadın" Rolüne Çalışma Süreci.....	43
4. BÖLÜM : SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA.....	59

GİRİŞ

Bu çalışmada, Alexander Gelman'ın Bankta İki Kişi adlı oyunundaki "Kadın" karakterini yaratma süreci ele alınmıştır.

Performansa dayalı olan bu tez; Dramaturjik Çalışma, Karakter Analizleri ve Uygulama Süreci olarak üç ana başlık altında ele alınmıştır.

Dramaturjik Çalışma bölümünde; yazarın hayatı ve eserleri, çevirmen Belgi Paksoy'un yazar ve oyunu hakkındaki notları ve oyunun konusu incelererek detaylı bir metin çözümlenmesi yapılmış ve bu bağlamda bütün replikler tek tek incelenmiştir.

Karakter Analizleri bölümünde; "Adam" karakteri ile ilgili genel bir çözümlenme yapılmıştır. Üzerinde çalışmış olduğum "Kadın" karakteri ise bütün ayrıntıları incelenerek detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Son olarak, Uygulama Süreci bölümünde; rolün yaratım sürecindeki prova çalışmaları, oyuncu kesmeleri, egzersizler ve bu egzersizlerin oyuna ve karaktere olan getirileri, bütün bu deneyimler sırasında izlenen yol ve ulaşılan sonuçlar ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

Ayrıca bu çalışma ile yazar hakkında ülkemizde çok çok eksik ve yanlış olan bilgi ve belgeler toplanmış ve bu konuda literatüre katkı sağlanmıştır. Yazarla ilgili Türkçe ve İngilizce kaynakların oldukça yetersiz ve yanlış olduğunu göz önünde bulundurursak, çağdaş Rus yazarlarından biri olan, Rusya ve Ruslar için çok önemli bir yazar olarak kabul edilen Alexander Gelman hakkında elde ettiğimiz bu bilgilerin ne kadar önemli ve tiyatro için ne kadar değerli olduğunu tahayyül edebiliriz.

1. BÖLÜM : DRAMATURJİK ÇALIŞMA

1.1. ALEXANDER GELMAN'IN HAYATI VE ESERLERİ:

¹ Alexander Isakovich Gelman 1933 yılında Moldova'da doğmuştur. Ailesi, savaş zamanlarını, Vinnitsa yakınlarındaki Yahudilerin bulunduğu bir azınlık mahallesinde (getto) geçirmiştir. On bir kişilik büyük bir aileden sadece kendisi ve babası² hayatta kalmıştır. Savaştan sonra, Gelman Ukrayna'da trikotaj ürünleri endüstrisinde çalışmış, daha sonra askeriye kaydolmuştur. Askerlik hizmeti sırasında, önce Karadeniz'e daha sonra Pasifik'teki Kamchatka yarımadasına gitmiştir. Terhis olduktan sonra Gelman bir yandan gazetelere yazarken bir yandan da çeşitli alanlarda çalışmıştır. En sonunda, 1970lerin başında film senaryoları yazmaya başlamıştır. 1975 yılında *Len Film* tarafından filme çekilen *Bonus* adlı film senaryosuyla Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Devlet Ödülü kazanmıştır. *Bonus*'un bir devamı olarak *Geribildirim (Feedback)* de *Lenfilm* tarafından ekrana taşınmış ve yine Gelman'a birçok ödül kazandırmıştır. *Biz Aşağıda İmzası Bulunanlar (We the Undersigned)* ve *Zinulya* gibi birçok ödüllü filmin senaryolarını Gelman yazmıştır. 2001 yılında Gelman'ın televizyon oyunu *Gorbaçov: İmparatorluktan Sonra (Gorbachev: After the Empire)*'nin galası gerçekleşmiştir.

Gelman, 1975 yılında, Leningrad'da bulunan Tovstonogov Tiyatrosu için *Bonus* adlı film senaryosunu *Bir Toplantının Dakikaları (Minutes of a Meeting)* adlı bir oyuna dönüştürmüştür. Bir yıl sonra da Moskova Sanat Tiyatrosu tarafından sahneye konmuştur. Bu çok başarılı prodüksiyon Gelman'ın bu tiyatroyla devam eden ortaklığını başlatmıştır. Ayrıca *Geribildirim (Feedback)*, *Biz Aşağıda İmzası Bulunanlar (We the*

¹ <http://www.litagent.ru/english/cliinfoi.asp?KAvt=994>

² Bu bilgi yazarın yakın arkadaşı ve aynı zamanda çevirmen Belgi Paksoy tarafından doğrulanmamıştır. Çevirmene göre doğru bilgi "annesini" olacaktır.

Undersigned), *Kalabalık İçinde Yalnız (Alone in the Crowd)*, *Bankta İki Kişi (The Bench)*, *Zinulya* ve Amerikalı oyun yazarı Richard Nelson ile birlikte yazdıkları *Misha'nın Doğum Günü (Misha's Anniversary)* adlı oyunları da burada sahnelenmiştir.

Amerikalı yazar Richard Nelson ile yazdıkları bu oyun büyük sükse yapmış, Gelman yabancı literatürde daha çok bu oyunu ile tanınmıştır. Bu oyunun yazım aşaması ve gelişme süreci şöyle gerçekleşmiştir;

Lawrence Sacharow'un Newyork'ta Woodstock'taki *River Acts Repertory*'de (repertuarındaki oyunları her biri birkaç hafta olmak üzere oynayan tiyatro topluluğu) sanat yönetmeni olarak çalıştığı sırada ortaya koyduğu Rus – Amerikan Değişim Programı sayesinde Alexander Gelman ve Richard Nelson, ilk olarak 1991 yılının Ekim ayında Moskova'da karşılaşmışlardır. Programın başlıca amacı, oyun yazarlarının oyunlarını birbirlerinin ülkesine göre uyarlayarak bir ilgi uyandırmak umuduyla oyun yazarlarını eşleştirmektir. Nelson bu amacı bir adım öteye taşıdı ve kendisinin ve Gelman'ın birlikte bir oyun yazacaklarını söyledi.

İlk tanışmadan itibaren bu iki oyun yazarı iki hafta boyunca beraber çalıştı ve daha sonra tekrar New Hampshire, Petersborough'ta MacDowell Artists' Colony'de (yaratıcı sanatçıların beraber yaşayıp birbirleriyle etkileşim içinde oldukları yer) buluştular. Burada hikâyedeki olaylar dizisine karar verdiler.

Gelman, MacDowell'de ortaya çıkardıkları olaylar dizisini senaryo haline getirdiğinde, Moskova'da tekrar buluştular. Burada düzeltmeler, İngilizce'ye ve Rusça'ya çeviriler ve uyarlamalar yapıldı.

Her iki oyun yazarı da birbirinin dilini konuşamıyor, ancak ikisi de Moskova'ya ve İngilizce çevirmenler Ella Levanskaya ve Irina Vechnyak'a çok güveniyorlardı.

Chekhov Sanat Tiyatrosu'ndaki yeni oyunların triyolarından biri olan Misha'nın Partisi birçok sebepten ötürü olağandışıdır.

En sıradışı özelliği farklı dillerde yazan iki oyun yazarının; Rus Alexander Gelman ve Amerikalı Richard Nelson'un ortak projesi olmasıdır. Gelman'ın bu işe dahil olmasını beklenmedik kılan bir sebep da şudur: 1984 yılından sonra tiyatroyu tamamen bıraktığında, 1970lerde endüstri ve üretim konularında oyunlar yazan bu üretken yazar perestroika (siyasal sistemin yeniden yapılanması) kültürel krizinin bir sembolü olmuştur.

Bu kriz döneminde Rus tiyatrolarında üretilen çağdaş oyunların sayısı dibe vurmuştur; bu da Misha'nın Partisi'ni dikkat çekecek derecede nadir kılar. Son olarak bizi şaşırtan durum şudur: Çağdaş oyunlar eğlenceli ve eğlendirici olunca, neden herkesin bunu yapmadığını merak etmekten kendini alamazsın. Bu izleyici yüzyıllardır herhangi bir Moskova tiyatrosunda bu kadar kahkaha krizi görmemiştir.

Gelman ve Nelson'un kendi oyunlarını yazmadan önce birlikte ortaya koydukları Misha'nın Partisi hareketli ve iyi kurgulanmış durum komedisidir. Olaylar sinir bozucu olmamak kaydıyla abartılı; karakterler de karikatür sınırında olsalar da aslında iyi tanımlanmış, sempatik kişilerdir.³

Misha'nın Partisi, eğlenceli ve teşvik edici bir karışım hazırlamak için ortak bir dil bulan iki yaratıcı zekanın örneğidir. Rus karakterlerin Amerikan

---

³ <http://www.curtainup.com/misha.html>

karakterlere göre biraz daha hoş ve gelişmiş olmasına rağmen, bu oyun günümüzün oyun yazarlarının yarattığı, ölmüş oyun yazarlarının eserlerini çevirme ve uyarlama modasına karşı dikkat çekici bir alternatiftir.⁴

Gelman'ın oyunları ülke çapında daha birçok tiyatrodan oynanmıştır. Bunlardan bazıları, özellikle *Kalabalık İçinde Yalnız (Alone in the Crowd)* ve *Bankta İki Kişi (The Bench)*, birçok dile çevrilmiş ve 40'tan fazla ülkede sahnelenmiştir. *Bankta İki Kişi* sadece Fransa'da altı tiyatrodan oynanmıştır.

Aynı zamanda oyunları kitap olarak da yayınlanmış ve okullarda tavsiye edilen okuma listelerinde yerlerini almışlardır.

Sovyetler Birliği'nde "glasnost hareketi"nin önde gelen adlarından ve "glasnost tiyatrosu"nun baş mimarlarından olan "Aleksander Gelman", aynı zamanda, Sovyetler Birliği Parlamentosu'nda milletvekilidir. Glasnost; Rusça'da açıklık, saydamlık anlamına geliyor. Eski SSCB`de 1985`te Mihail Gorbaçov`un başlattığı politikaların bütünü diyebiliriz. Sovyet toplumunda başta düşünce özgürlüğü olmak üzere, özgürlüklerin geliştirilmesi, yönetimde saydamlığın sağlanması, özgür tartışma ve eleştiri ortamının yaratılması. Ekonomik değişimin de ön koşulu. Glasnost, ekonomi ve siyasal sistemde önemli değişiklikler yaparak, demokratikleşmeyi ve ekonomi üzerinde kamuoyunun denetimini sağlamayı amaçlanmıştır.

1990'ların başında, Mihail Gorbachev tarafından Sovyetler Birliği'nde başlatılan büyük boyutlu reform programından sonra, Gelman aktif olarak politikaya atılmış ve liberal basın için birçok yazı yazmıştır. On yıl süresince The Moscow News adlı gazetede siyasetle ilgili köşe yazarlığı yapmıştır. 1989 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Parlamentosu'na vekil olarak seçilmiş ve akademisyen Sakharov'un ve daha sonra da Yeltsin'in başkanlık yaptığı Bölgelerarası Vekiller Topluluğu'na (Inter-regional Deputies Group) katılmıştır. Yürürlükteki Rusya Federasyonu Anayasası'nın hazırlanmasında da görev almıştır.

---

⁴ <http://www.curtainup.com/misha.html>

Son yıllarda Gelman çeşitli internet siteleri için gönüllü olarak çalışmaktadır. Vesti.ru internet sitesinde her hafta Kalabalık İçinde Yalnız (Alone in the Crowd) adlı köşede yazmaktadır.

Son birkaç yıl içinde Gelman birçok yeni oyun yazmıştır. Bunlardan *Profesyonel Galipler (Professional Victors)* 2000 yılında yayınlanmıştır. Şu anda, bazı bölümleri baskı aşamasında olan anılarını yazmaktadır.

1991 yılında Gelman Kaliforniya'daki Pepperdine Üniversitesi'nde akademik derece "Doctor Honoris Causa" almıştır. 1990ların başına kadar birçok yıl burada ders vermiştir. Profesyonel gazeteler olan *Iskusstvo Kino* (Sinema Sanatı) ve *Dramaturg* (Oyun Yazarı)'nın yazı kurulu üyesidir. 10 yılı aşkın süredir sanatını genç oyun yazarlarına öğretmektedir.

Alexander Gelman'ın ülkemizde Devlet Tiyatroları ve Şehir Tiyatroları (1988) tarafından sergilenen "Biz Aşağıda İmzası Olanlar" adlı oyununu, Moskova Sanat Tiyatrosu Yönetmeni "O. Yefremov" ile ünlü sanatçı "A. Kalyagin" birlikte sahnelemiştir. Aleksander Gelman bu oyunu için şunları söylemiştir: "Oyunlarımın ana teması, kendimce 'grup egoizmi' olarak adlandırdığım ve nefret ettiğim olgudur. İnsanlar, devlete hizmet ediyor maskesi altında, toplumun gerçek çıkarlarına ters düşer, devlete zarar verirler..."

Gelman'ın ülkemizde sergilenen diğer oyunları ise "Bankta İki Kişi" ve "Yüzyüze"dir. "Yüzyüze" oyunu, 1984-85 tiyatro sezonunda Ankara Devlet Tiyatrosunda, 1990-91 tiyatro sezonunda ise İstanbul Devlet Tiyatrosunda sahnelenmiştir. Sanatçı Zafer Ergin, bu oyundaki yorumuyla en iyi erkek oyuncu ödülünü kazanmıştır.

Gelman hayatını şu şekilde özetlemiştir: "Yazmadığımda okurum ya da tam tersini de düşünebilirsiniz; yani okumadığımda yazarım. Başka hiçbir hobim yoktur. Şimdi de hem yazdığım hem okuduğum internet için çalışıyorum."

1.2. Çevirmen Belgi Paksoy'un Yazar ve Oyunu Hakkındaki Notları:

Ünlü Sovyet tiyatro yazarı Alexander Gelman'ın "Yüzyüze" (Herkesle Başbaşa) adlı yapıtını dilimize çevirirken kendisini henüz tanımıyordum. Bu çalışmayı yaptığım 1983 yılına kadar yazmış olduğu tüm oyunları okumuş ve hepsini Moskova Tiyatrolarının çeşitli sahnelerinde farklı yaklaşımlar ve değişik yorumlarla izlemiştim. Moskova Sanat Tiyatrosu Oleg Yefremov, A. Gelman'ın bütün oyunlarını kendisi sahneye koyuyor, sansürle ve yönetimin katı sınırlamalarıyla mücadele ederek, genelde başrolleri oyunuyla yorumlayarak, seyirciye yazarın mesajını iletmeyi başarıyordu. Gelman yönetim tarafından sakıncalı bir yazar olarak tanımlanıyordu. Ama bu, onun aydın ve ilerici tiyatro çevreleri tarafından benimsenmesini ve sevilmesini önleyemiyordu. Oyunlarının sağlam, usta işi dramatik ve evrensel kurgusu, özgün bir gerilim ögesi taşıyarak izleyeni her an tetikte tutan yapısı, içeriği ve mesajının güçlülüğü Gelman'a haklı bir ün kazandırmıştı. Çağdaş toplumsal sorunlara değiniyor, sözünü hiç sakıncıydı. Aynı zamanda devlet-aile, birey-yönetim ilişkileri gibi kavramları evrensel boyutlarda işliyordu. Bu özelliği ülkesinin sınırları dışına taşmayı da başarmıştı. Yazdığı oyunların hemen hepsi sinema ve televizyon yorumları olarak geniş kitlelerin beğenisini kazanıyordu. "Glasnost" sözcüğünün henüz bilinmediği yıllarda "Yeniden Yapılanma" ve (Açıklık) "Glasnost"un öncülüğünü ve sözcülüğünü yapıyordu.

"Yüzyüze"nin çevirisi üzerinde çalışırken (1983) Sovyet Telif Hakları Ajansı'na yazılı olarak başvurduğum, yazarın öz geçmişini bana iletmekte aracı olmalarını istedim. Tam anlamıyla sansürlenmiş izlenimi veren şöyle bir yaşam öyküsü geldi yanıt olarak;

"1933 yılında Moldovya'da doğdum. Ailemin hemen bütün bireyleri İkinci Dünya Savaşı sırasında Naziler tarafından yok edildi. Yedinci sınıftan ayrılıp trikotaj teknikerliği eğitimi gördüm. Ekmek paramı kazanabilmek için küçük yaşta Lvov çorap fabrikasında çalışmaya başladım. Lise öğrenimimi gece okullarında tamamladım. Daha sonra askeri eğitim görüp sekiz yıl süreyle Sovyet Deniz Filosunda yardımcı kaptan olarak görev yaptım. Askerlikten ayrılıp Kişinev'deki bir fabrika da tornacı oldum. Torna tezgahı başında üç yıl... Sonra Leningrad yöresinde, Kirşi kentinde ayak işlerinden usta

başılığa, mühendisliğe kadar her tür görevde bulundum. Bir petrol rafinerisi inşaatında dört yıl süre ile kombinanın parti örgütü başkanlığını yaptım. Ardından Leningrad'da sırasıyla "Smena" (Vardiya) ve "Leningradski Raboçi" (Leningrad İşçisi) gazetelerinde muhabir olarak çalıştım.

1970 yılında eşim Tatyana Kalyetskaya ile "Gece Vardiyası" adlı senaryoyu yazdık. Senaryomuz hemen sinemaya uygulandı. Sonra birlikte iki senaryo daha yazdık: "Fyodor'un Sevgili Karısı Ksenya" ve "Beni Yetişkin Sayın". Ayrıca altı belgesel filmin senaryosunu yazdım. 1975 yılında yazmış olduğum "Premia" (Prim) adlı senaryomun o yıl henüz çekimleri sürmekteyken, Leningrad'da, tiyatroya, bir oyun olarak, "Bir Parti toplantısının Tutanağı" adı altında girdi. Film, SSCB Film Festivali'nde birincilik ödülünü kazandı."

Gelman'ın özgeçmişini yazdığı sayfa buradan makasla kesilmişti. Altında şöyle bir not vardı:

"Arka sayfaya bakınız."

Arkada şunlar yazılıydı:

"Daha sonra yazdıkları: "Ters İlişkiler", "Yüzyüze" ve ..... "Bankta İki Kişi".

Moskova Sanat Tiyatrosu, Moskova Satir Tiyatrosu gibi önemli sanat kurumlarında izlemiş olduğum "Biz Aşağıda İmzası Olanlar"dan hiç söz edilmemişti. Oysa bu oyun 1979 yılında sahnelendikten sonra 1980'de kitap halinde basılmış, aynı yıl "Teatr" (Tiyatro) dergisinde de yayınlanmıştı. Aşağıdaki önsüzü yazarın "Biz, Aşağıda İmzası Olanlar" kitabından aktarıyorum:

"Tiyatronun kapısında ilk kez 1975 yılında, Leningrad Büyük Dram Tiyatrosu Genel Sanat Yönetmeni, G. Tovstonogov'un çağrısı üzerine, bir tiyatro yazarı olarak girdim. Aynı yıl sinemaya "Prim" adı altında

uygulanan senaryom, tiyatrodaki "Bir Parti Toplantısının Tutanağı" olarak sergilenecekti. O günden bu yana iki oyun daha yazdım. "Ters İlişkiler" ve şimdi size sunulmakta olan bu oyun.

Özde hep aynı konu üzerinde durmaktayım. Oyunlarımın ana teması, toplum için çok sakıncalı olduğuna inanıp, kendimce "grup egoizmi" olarak adlandırdığım ve nefret ettiğim bir olgudur. Çağdaş toplumlarda kişiler maddi çıkarları, ünleri, iş hayatındaki başarıları uğruna gruplaşır, birleşir, toplumsal ve ulusal değerleri çiğneyip geçerler. Devlete hizmet ediyor maskesi altında, toplumun gerçek çıkarlarına ters düşer, devlete zarar verirler. (1986'da Gorbaçov, glastnost hareketinin de etkisiyle, tatil dönüşü Yafa'dan Malta'ya otomobiliyle gidip, halkın nabzını tutmak istemiş, bir konuşmasında da "sevdiğim yazar Alexander Gelman şöyle demiştir" diye Gelman'ın yukarıdaki sözcüklerini tekrar etmiştir.) Oyunlarımda işte bunu anlatmaya alışıyorum. Grup egoizmine karşı savaş açmış olan kişileri desteklemek, sayıca az da olsalar, onlara yardımcı olmak amacıyla yazıyorum. Saygı duyduğum bu kişilerin çoğalmasında dileğiyle yazıyorum. Çünkü insanoğlu değişmediği sürece yeryüzünde hiçbir köklü değişikliğin olamayacağını bilincindeyim.

Sanırım önümüzdeki yıllarda da bu konu benim için ana tema olarak kalacaktır.

Bu oyun Moskova'da Moskova Sanat Tiyatrosu ve Satir Tiyatrosunda, Leningrad'da Büyük Dram Tiyatrosunda, ülkemizin ve yabancı ülkelerin sahnelerinde sergilenmiştir."

Kanımca bana gönderilen özgeçmişten "Biz Aşağıda İmzası Olanlar" adı ve yukarıdakilere benzer açıklamalar sakıncalı görüldüğü için çıkarılmıştı.

Kendisiyle 1984 yılının Mayıs ayında tanıştım. O günlerde sinemaya “Zina, Zinulya”, tiyatro repertuarlarına da “Kaçık Kız” başlığı altında girecek olan oyununu tamamlamak üzereydi. Zina, yaşamın anlamını kavramaya çalışırken, işyerinde bir arkadaşına yapılan haksızlığı protesto etmek için direnişe geçen bir geç kıızıdır. Acımasız önyargılarla, toplumun ve yönetimin katı kurallarıyla tek başına savaşımaya karar verir. Eski Rus masallarında direniş simgesi olan bir ağaç kütüğünün üzerine oturur, haksızlıklar düzeltilmedikçe ormandaki bu kütüğün üzerinden kalkmayacağını yetkililere bildirir. Tüm Gelman oyunlarının belirgin ögesi olan “gerilim” burada da ustaca kullanılıyor, toplumsal sorunlar, adaletsizlikler ve çirkinlikler bir başka boyutta sergileniyor.

SSCB’de M. Gorbaçov’un başlattığı “Yeniden Yapılanma” ve “Açıklık Politikası” döneminin sanatsal alandaki öncülüğünü sinema ve tiyatro kurumları yaptı. Sanatçılar demokratik bir biçimde yeniden örgütlenerek iki ayrı birliğe yeni bir kişilik ve işlev kazandırdı. A. Gelman 1986 yılında SSCB Tiyatro Çalışanları Rusya Federasyonu Birliği Sekreterliğine seçildi. Aynı zamanda SSCB Sinema Çalışanları Birliği Sekreteri oldu. 1989 yılında yapılan ilk demokratik genel seçimle Sovyetler Birliği Parlamentosuna milletvekili olarak girdi. Glasnost Çalışma Grubu ve İnsan Hakları Komisyonlarında yaptığı yoğun çalışmalar, uluslar arası toplantılar ve politik makalelerle ve çeşitli konferanslarla dolu geçen birkaç hareketli yıl süresince yeni oyun yazamadı.

1990 yılında İngiliz yazarlar Ronald Harwood ve John Hopkins ile birlikte ABD’nin Los Angeles kentinde “Mother Rusya” (Rusya Ana) adlı on saatlik bir drama dizisinin yazımına katıldı. Armand Hammer Productions tarafından çekilmesi planlanan filmin son hazırlıkları tamamlanmak üzereyken Armand Hammer öldü. Böylece bu projenin gerçekleştirilmesi de olanaksız hale geldi.

A. Gelman daha sonra Amerikalı tiyatro yazarı Richard Nelson ile birlikte “Misha’nın Yaş Günü” adlı bir oyun yazdı. Bu oyun günümüzde ABD’deki bir çok tiyatrodaki, Berlin’de ve Londra’daki Shakespeare Tiyatrosunda sahneleniyor.

Ayrıca son oyunu olan “Dublör”den de söz etmekte yarar var. 1998 yılının nisan ayında son düzeltmelerini yapıp bana yollamayı vaat ettiği bu oyunun üç erkek ve bir kadın arasında yaşanan ilginç olayların öyküsü olduğunu söylüyor.

“Yüzyüze” ve “Biz, Aşağıda İmzası Olanlar” adlı oyunlarından sonra bir A. Gelman çevirisi daha yapmak gerçekten çok keyifli...

Yukarıda belirttiğim gibi, Devlet Tiyatrolarının Ankara ve İstanbul sahnelerinde beğeni ve ödüllerle taçlandırılan “Yüzyüze”, 1988 yılında İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatrolarında sahnelenen “Biz, Aşağıda İmzası Olanlar” iki ülke tiyatroları arasında gerçek bir yakınlaşmaya sahne oldu. Moskova Sanat Tiyatrosu Genel Sanat Yönetmeni Oleg Yefremov ve aynı tiyatrodaki yıllarca başrolü üstlenmiş olan sanatçı Aleksandr Kalyagin oyunu birlikte yönettiler. Ülkemizde gördüğü büyük ilgi, sahneden seyirciye yansıyan ve doğru algılanan mesajıyla, “Biz, Aşağıda İmzası Olanlar”, evrenselliğini ve kalıcı niteliklerini bir kez daha kanıtladı. “Biz, Aşağıda İmzası Olanlar” yılın en iyi oyun, en iyi yönetmen, en iyi oyuncu, en başarılı dekor ve Ankara Sanat Kurumu’nun en iyi çeviri ödülleri kazandı.

“Bankta İki Kişi” Gelman’ın “Yüzyüze”den hemen sonra yazdığı, kendisinin ve tüm tiyatro yetkililerinin bir “Başyapıt” olarak nitelendirdikleri çok özel bir oyundur. Yazılışının hemen ardında Moskova Sanat Tiyatrosu başka olmak üzere tüm SSCB cumhuriyetlerinde ardı ardına sahnelendi. Moskova’da bir “Bankta İki Kişi” haftası yapıldı. Kentlerden seçilen başarılı yorumlar toplanarak ödüller verildi. Dünyadaki bütün ülkelerin sanat adamları ve tiyatroları yazıldığından bu güne “Bankta İki Kişi” yorumlarıyla ödüller kazandılar. Oyun bu tiyatro sezonunda Paris’de altıncı kez sahneleniyor. Japonya “Bankta İki Kişi” yorumuna özel tiyatro ödülü verdi.

Bu özenli olgunluk dönemi çalışmasının ülkemizde de doğru bir biçimde yorumlanacağına, evrensel ve insancıl boyutlarıyla algılanacağına yürekten inanıyorum.

“Bankta İki Kişi” (Rusça adı ile “Skameika” İngilizce adıyla “The Bank” aynı zamanda okul sırası demektir.) adlı oyununu dilimize çevirirken kendisinden Türk seyircisine yönelik bir not istedim. Aşağıdaki satırları iletti:

“Türkiye’de nasıldır bilmiyorum, ama Rusya’da kadın ve erkeklerin büyük bölümü sokaklarda, özellikle yaz aylarında parklarda tanışırlar. Kadın bir bankta otururken erkek gelip yanına ilişir ve aralarında nasıl sonuçlanacağı hiç belli olmayan, oyun gibi bir konuşma

başlar. Parklardaki bu banklarda insanların deneyimleri ve aldıkları dersler komedi ve dram olarak sergilenir. Banklar hayat okulunun sıraları gibidir. Burada yalanlar söylenir, adlanılır, aldatılır. Dersler acı sonla bitse bile insanlar umutlarını yitirmez, bir gün mutlaka anlaşip sarılacakları ve kucak kucağa ömür boyu birlikte yaşayacakları kişiyi bulacaklarına inanırlar.

Ben yaşı atmışın üzerinde bir insan olarak yanılıyorlar diyorum. Çünkü mutluluğun hemen yeni başımızda durur gibiyken birden kayıp giden, uçup kaçiveren bir şey olduğunu biliyorum. Gene de onu yakalayabilmek için durmadan uğraş vermek, bu umudu hiç yitirmemek ne kadar duygulandırıcı, ne kadar güzel... Bence gerçek mutluluk insanlığın bitip tükenmek bilmeyen umududur. Aldatmak, aldatılmak değil, bu umudu yitirmektir asıl korkunç olan.”

Gelman'ın “Bankta İki Kişi” ve “Yüzyüze” dışındaki oyunlarının hepsi endüstri, üretim, çalışmanın doğası ve sanayileşme ile ilgilidir. “Yüzyüze” ve “Misha'nın Partisi”nden sonra dünya ile teması artınca, sorunlarını daha evrensel bir hale getirmesinin gerekli olduğunu düşünmüş ve insan ilişkilerini daha naif bir şekilde dile getirme yoluna gitmiştir.

Gelman'ın oyunlarının bir başka ortak özelliği de; oyundaki süreç ve durumların size nasıl geliyorsa öyle olmasıdır. Nereden tutarsanız, doğru yola çıkarsınız. Paylaşılan tek şey de yalnızlıktır ve Gelman'ın oyunları karanlıkta biter.

1.3. Oyunun Konusu:

Bu oyun, bir şehir parkında karşılaşan bir Adam ve bir Kadın ve bu karşılaşmanın sonrasında olanlar hakkındadır. Adam, Kadın'a sürekli yalanlar söyler. Kadın'da eksik kalmaz. Gerçeklerle yalanları karıştırırlar. Bu oyun iki kişinin karşılıklı üstünlük göstermek çabasında karşılıklı içtenliğe geçişlerinin hem komik hem de trajik öyküsüdür. Birbirleri hakkında bilmeleri gerekenleri, yani bütün acı gerçekleri

öğrendikten sonra, birbirlerine sempati duymaya başlarlar ve belki de bu güne kadar başkasıyla hiç yakın olmadıkları kadar yakınlaşırlar.

Bir yıl önce Kadın Adam'la bu bankta tanışır. O zaman Adam, isminin Yura olduğunu söylemiştir. Ancak bugün Kadın'ı tanımamış ve kendini Nikolay olarak tanıtmıştır. Ancak bir şeyler Kadın'ın oradan kalkıp gitmesine ve Adam'ı o parkta yalanlarıyla yalnız bırakmasına engel olmaktadır. Bir şeyler Kadın'ı onunla konuşmaya ve hatta ona bağırma sevk etmektedir. Bir şeyler ona olan güvenini kaybetmesine engel olmaktadır.

Bu amaçsız, yalanlarla dolu boş sohbetin ardından yavaş yavaş Adam'ın acı dolu gerçek hikayesi belirlemektedir. Her şeye rağmen el üstünde tuttuğu sadakatsiz karısı, bunun acısını ondan çıkarmak, akıl sağlığını ve kendine olan saygısını korumak için gösterdiği çabalar, onu çok inciten tek gecelik ilişki kurma girişimleri, bu saçma sapan hayatının ona verdiği ıstırap ve bunu düzeltebilmek için hiçbir şey yapamaması...

Adam kendi hikayesini içtenlikle anlattığının farkına vardığında, bir kez daha karısıyla yüzleşmeye karar verir. Kadın, adam gitmeden önce evinin anahtarını halkasından çıkar ve bu gece karısıyla yüzleştiğinde ihtiyacı olan özgüveni sağlaması için ona verir.

1.4. Metin Çözümü:

Oyun, sakin sayılabilecek bir parkta hava henüz aydınlıkken, akşamüzeri saatlerinde başlar. Oyunun sonlarına doğru hava kararacaktır. Hareketlerinden ve tavırlarından sarhoş ve çapkın olduğu izlenimini aldığımız Adam parka gelir ve bir banka oturup gazete okumaya başlar. Oyunun başında Adam'ı fark ettiğini anladığımız Kadın, ilk olarak kendisini fark etmeyen, parktaki diğer kadınlarla ilgilenen adama, bir sarhoşa, bir serseriye dersini vermek için bir oyun başlatmaya karar verir. Kadın ne yapmak istediğinden emin bir tavırla adama selam verir. Erkek selamı alır. Ama amiyane tabirle Kadın; *erkek* gibi, Adam; *kadın* gibidir.

KADIN: İyi akşamlar, canım!

*ERKEK: İyi akşamlar, canım!*⁵

---

⁵ Gelman, Alexander, Bankta İki Kişi, Çev: Belgi Paksoy, s: 2

Kadın yine kendinden emin tavrıyla adamdan ateş ister ve bankta beraber oturmayı teklif eder. Bütün bunlar adamın hoşuna gitmiştir. O da hemen muhabbete başlayıp ilişkiyi malum sona biran önce ulaştırmak için ilk adımını -yalanını- atar ve kendini Nikolay diye tanıtır. Kadın bir sene önceki tek gecelik ilişkilerinde adamın kendisini Yura diye tanıttığını hatırlayıp sinirlenir. Fakat sinirini ona belli etmemeye çalışarak konuyu değiştirmek ister.

ERKEK: Öyle! Bu arada size bir sır vereyim, benim adım Nikolay.

KADIN: Ne, ne dedin?

ERKEK: Nikolaaay Kolya. Sizin adınız ne?

KADIN: Adımın ne önemi var? Bakın işte karşınızdayım. Bu yetmez mi?⁶

Adam, Kadın'ın bu tavrını meşrepliğine verir. Aslında istediği de budur ve hemen işe koyulur. Kadın'ın ise içindeki gerginliği bastıramayıp oyununun dışına çıktığı ilk yer burasıdır. Sonra sigarasını söndürüp, toparlanmaya çalışır.

Adam, alkolünde etkisiyle olanların pek farkında değildir. Tek amacı bir kadın bulup, onu etkileyip, o geceyi geçirmektir. Gökte ararken yerde bulduğu kadından kolay kolay vazgeçmeyecektir. Adam yaptığı sırnaşıklıklar yetmezmiş gibi Kadın'a birden sarılıp saldırmaya kalkar.

ERKEK: Özür dilerim.

KADIN: Çekin şu kollarınızı diyorum.⁷

ERKEK: Tamam, ben de özür diliyorum işte (Tüm gücüyle kadına sarılır.) İş gezisindeyim! Üç aylığına geldim! Buranın yabancısıyım yani onun için birden kendimi kaybettim, özür dilerim! Kabus gibi bir şey! Delirmek üzereyim.

KADIN: (Başıyla adamın göğsünü iter.) Bırakın beni! (Kurtulur, yerinden fırlar.) Domuz herif!⁸

Kadın adamın bu sırnaşıklıklarını kararlı bir şekilde bertaraf etmeye çalışmıştır

---

⁶ A.g.e., s: 3

⁷ A.g.e., s: 3

⁸ A.g.e., s: 4

ama son saldırıdan sonra ne yapacağını şaşırmıştır. Bu itiş kakış sırasında Kadın Adam'ın ceketindeki kimliği fark etmiştir. Bu sırada Adam'dan kurutulur, birkaç saniye erkeğin yüzüne tükürüp kaçacakmış gibi bir izlenim uyandırır. Hiç de beklendiği gibi olmaz, önce üzerindeki elbiseyi, sonra da saçlarını düzeltir ve bir sigara yakar. Böylece aslında ateşinin de olduğu anlaşılabilir olur. Bir şeyler Kadın'ın çekip gitmesine engel olmaktadır. Adam hayretle kadını izlerken o da sigarasını yakar. Kadının biraz sakinleşmesini beklediği anlaşılabilir Adam, sigarasını söndürüp Kadın'a yaklaşır ve özür diler.

ERKEK: Sizden gerçekten çok özür diliyorum. Çok ciddiğim. Sizi başka biri sanmıştım.

KADIN: Ne demek o?⁹

Kadın, Adam'a kızmıştır ama kızdığını da belli etmek istemez. Oyununa devam etmenin peşindedir. Bu yüzden çok etkilenmemiş gibi görünmeye çalışır.

ERKEK: Hep böyle olur. İnsan biriyle ilk tanıştığında o kişiyi hemen belli bir kalıba oturtur. Yani, ben de sizi başka türlü bir kadın sandım. Gerçekten öyle oldu. Sizi kolay elde edilen kadınlardan biri sandım. o kadınlar önce nazlanırlar, itişip kakışır, ama sonunda teşekkür ederler. Hani vardır ya, o tipler işte. Yanıldım, sizi onlarla karıştırdım, bir yanlışlık oldu.

KADIN: Bence en büyük yanlışlık işin başında olmuş. Sizin dünyaya gelişinizde!

ERKEK: Belki de öyledir. İyi insan olduğumu kanıtlamak gibi bir alışkanlığım yok. Nasılsam öyleyim. Yalnız bir hata yaparsam kendimi herkesten önce ben cezalandırırım.¹⁰

Kadın bu saatten sonra adamla alay ediyordur. Ama sanki ona hayranlık duymuş gibi davranmaktadır. Bu oyunu da yutan adam hemen hamle yapmaya karar verir. Ve Kadın'a eve gitmeyi teklif eder.

ERKEK: Boşuna zahmet etmeyin. Bakın ben size

---

⁹ A.g.e., s: 4

¹⁰ A.g.e., s: 4

bir örnek vereyim. Genellikle bu gibi durumlarda şöyle denir:” Daha tanışır tanışmaz, koşup yatağa girilir mi?” Gerçekten, neden böyle hemen? Nedendir bu acele? Yiyecek mağazaları erken kapanıyor, çok erken!.. Akşam saat , altıda işten çıkıyorsun, saat dokuzda dükkanlar kapanıyor.Yetiş bakalım yetişebilirsen!... Kısacası, bu durum karşısında ne yapılması gerektiği konusuna açıklık getirmek istiyorum. Seninle şimdi kalkıp, doğruca şu köşedeki markete gidiyoruz. Tanrının bizi buluşturduğu bu muhteşem bankı terk ediyoruz, bu güzelliklerle dolu parktan çıkıyoruz. Her ne kadar şehrin yabancıysam da, köşede bir market olduğunu biliyorum. Oradan canının çektiği, bulduğumuz, ne varsa alırsız. Ellerimizde paketlerle kendimizi bir taksiye atarız... Ve... doğru size...¹¹

Adam niyetini söylemiş ve rahatlamıştır. Artık dinleme ve yanıt bekle sırası ona gelmiştir. Kadın sakın olmaya çalışarak, kızdığı belli etmemek istemektedir. Geçıştirmek için gülümser, adamın sorularına sorularla karşılık verir. Fakat o an gelmiştir. Daha fazla dayanamaz ve Adam'ı tanıdığını, bir sene önce aynı yatağı paylaştıklarını bir anda Adam'ın yüzüne haykırır. Oyunun ilk kırılma noktası burası olup, Kadın'ın oynadığı oyundan sıyrılıp asıl kimliğini ve amacını belli ettiği en belirgin yer de burasıdır.

ERKEK: Nasıl teklif ama?

KADIN: Harika!

ERKEK: Evet, gidiyor muyuz?

KADIN: Nereye gidiyor muyuz?

ERKEK: Nereye olacak? Size, sizin evinize.

KADIN: Siz benim evime daha önce de gelmiştiniz.

O zaman adınız Yuriçka'ydı, şimdi Koleçka olmuş.¹²

Adam afallamıştır. Kadın'ın söylediklerine bir anlam veremez. Kadın'ın sinirlendiğini fark etmiştir. Bir şeyler yapıp baskın olma çabasıyla etrafa rezil oldukları,

---

¹¹ A.g.e., s: 6

¹² A.g.e., s: 7

daha fazla büyütmemeleri gerektiği gibi şeyler söyleyip olayı geçiştirmeye çalışır. Ama Kadın sakinleşecek gibi değildir. Adam bunun üzerine can havliyle Kadın'ı hatırlar. Fakat onu başka bir kadınla karıştırdığı anlaşılınca durum iyice vahim bir hal alır. Kadın, tam gururu kırılıp vazgeçmişken Adam Kadın'ın adını hatırlar.

ERKEK: Yapmayın! Herkes bize bakıyor.

KADIN: Olsun, baksınlar. .Sen şimdi bana bir baksana! İyice bak... Kaçırma gözlerini, bak! Çok yorgunsun, işin ağır, onun için de bir yıl önce koynunda yattığın kadını hatırlayamadın, değil mi? Haydi gayret et, kafanı çalıştır biraz!...

.....

ERKEK: Siz o porselen fabrikasında çalışan bayansınız?

KADIN: Hayır! Porselen fabrikasındaki değilim, çorap fabrikasındaki bayanım ben!.. Hala anlayamadı kim olduğumu!...Gözünü oyarım senin!¹³

ERKEK: Vera!... Vera!...¹⁴

Kadın bir anlık bir tereddütten sonra küçümseyerek sinirini ve kıskançlığını bastırmaya çalışarak Adam'a döner. Bundan sonra tekrar kendi özgüvenini kazanmak için sürekli olarak Adam'ı tehdit edip hakaret edecektir.

KADIN: Seni gidi park zamparası seni... İki ayaklı çöp sepeti!..

ERKEK: Hakaret etme.

KADIN: Senin gibilerin bu dünyada yeri yok!..

ERKEK: Hakaret etme Vera, herkes bize bakıyor.¹⁵

Aslında Kadın birazda ne kadar samimi ve içten olduğunu adama göstermeye çalışmakta ve bilmediğimiz bir sebepten ötürü sanki bir ölçüde kendini acındırmaya çalışmaktadır.

---

¹³ A.g.e., s: 7

¹⁴ A.g.e., s: 8

¹⁵ A.g.e., s: 9

KADIN: Kim bakarsa baksın. Benden kaçıp gittiğin gece, bütün polisler benimle nasıl dalga geçtiler, haberin var mı? Gece yarısı koştum. Taksi kaza yaptı da, öldüyse diye! Soruşturuyorum, ama adını bile doğru dürüst bilmiyorum... Adı Yura, diyorum. Meğer Kolya'ymış!... Kimsin sen, ha? Kolya mısın, Yura mısın?¹⁶

Bunun üzerine Adam bir hamle daha yapar ve adının Aleksey olduğunu söyler. Kadın bununda yalan olabileceğinin farkındadır. O an, itişip kakışırken Adam'ın cebinde gördüğü kimlik aklına gelmiştir. O kimlik her şeyi çözecektir. Bir yolunu bulup ona bakmalıdır. Birkaç saniyelik bu beyin fırtınasından sonra tekrar adama saldırmaya karar verir.

KADIN: Aleksey... Adı Aleksey'miş. Sahtekar yalancı! Gece yarısı benden kaçıp nereye gitmiştiniz, Yura - Kolya - Aleksey hazretleri? Başka bir kadına mı? Benden hoşlanmadın, kötüydü demek?¹⁷

Adam'ın rahat tavrı Kadın'ı çileden çıkartmak üzeredir. Adamı kaybetmekten korkmaya başlamıştır. Adam'ın karısını kıskanmaya başlamıştır. Kontrolünü daha fazla sağlayamaz. Bütün gücünü toplar ve Adam'a saldırır. Ama bu seferki sözlü değil fiziksel bir saldıdır.

KADIN: Boğarım seni şimdi... Bak nasıl boğarım, görürsün. Kendimi de, seni de öldürmezsem eğer.¹⁸

Adam da bıkmıştır. Zaten Kadın'a söyleyeceği pek fazla bir şey de yoktur. Ne olursa olsun diye düşünerek zorla Kadın'ın çantasını alır ve vurmasını, bu dünyadan bir pisliği temizlemesini söyler. Kadın kendini tutamaz ve bütün gücüyle adama vurur. Adam ağlamaya başlar. Bununda Adam'ın yaptığı sahtekarca davranışlardan biri olduğunu sezen Kadın kızamaz. Bir şeyler ona kızmasını engellemektedir. Sanki ona ne olduğunu bilmediği bir sebepten ötürü bir çeşit merhamet duymaktadır.

---

¹⁶ A.g.e., s: 9

¹⁷ A.g.e., s: 9

¹⁸ A.g.e., s: 10

KADIN: Şuna bak. Bırak soytarılığı! Herkes bize bakıyor. Tamam, kes artık!.. Herkes bize bakıyor diyorum. Sen sahiden ağlıyor musun? A, sahiden gözyaşı... Olamaz! Artist misin, nesen? Böyle ısmarlama nasıl ağlıyorsun?(Çantasından bir mendil çıkarır, adamın eline tutuşturur.) Sil suratını, soytarı!¹⁹

Adam Kadın'ın yumuşadığını hemen anlamıştır. Bir hamle daha yapar. Kalbi sıkışmış numarası yapar.

ERKEK: Ahhh! (Bağırır, inler)

KADIN: Ne var? Ne oldu?

ERKEK: Şuramda işte (Gösterir.)... Buz gibi oldu...

Sıkıştırıyor... Ahh!...²⁰

Kadın adamın bu numarasını da yutmamıştır. Atak davranıp bu hengamede Adam'ın ağzından laf kapmayı amaçlayarak sürekli sorular sorar. Adamın verdiği bütün cevaplar gene şaibelidir. Bir sene önce söyledikleriyle tutmamaktadır.

KADIN: Nerede oturuyorsun? Görevli geldiğin iş yeri nerede?

ERKEK: İnşaata geldim... Termik santral inşaatına... şehir dışında oranın pansiyonunda kalıyorum.

KADIN: Ne termik santrali? Geçen sefer fabrikaya geldim, demiştin. Makineleri ayarlamaya...

.....

KADIN: Peki asıl yerin neresi?

.....

ERKEK: Evi onlara bıraktım. Asıl işyerim Kazan'da...²¹

KADIN: Kazan mı? Geçen sefer de öyle mi

---

¹⁹ A.g.e., s: 10

²⁰ A.g.e., s: 11

²¹ A.g.e., s: 11

*demıştin? Yani buraya sık sık geliyorsun, öyle mi?*²²

ERKEK: (Ağrılarını anımsatmak ister) Yok, bu ikinci gelişim! Vera, haydi size gidelim, ne olur?

KADIN: Olmaz! Açık hava iyi gelir. Çoktan mı ayrı yaşıyorsun?

ERKEK: (Acılı bir ifadeyle.) Üç yıldır.

KADIN: Ne üç yılı? Geçen yıl üç demıştin!

ERKEK: (Güçlkle konuşur.) O zaman söylediklerimin çoğu yalandı, Vera. Lütfen gidelim. Orada her şeyi anlatırım. Haydi, kalk!

*KADIN: Sen mi karını bıraktın, yoksa o mu seni?... Geçen sefer...*²³

Adam Kadın'ın niyetini anlamıştır. Konuyu değiştirip oyunu kendi lehine çekmeye karar verir.

*ERKEK: (Sözünü keser.) Bir dakika, ne oluyor, anlayamadım? Karşımda tam bir yabancı gibi duruyorsun? Madem ki yabancıyız, o zaman bu sorulara ne gerek var? Hiç değilse sarıl, bir şey yap... Haydi, Vera, sarıl bana!.. Haydi, sarıl, ne olur, sarıl bana Vera!...*²⁴

Kadın çaresizlik içinde düşünür. Aslında Adam'a sarılıp bir anlamda rahatlamak istemektedir. Ama bir taraftan da hala ona güvenmemektedir. Adam'ın söylediklerinin doğru olması için dua eder. Bütün bunları düşünürken tam adama sarılacağını sanarız ama Kadın birden Adam'a sırtını döner ve ceketini ister. Aslında bunun sebebi oyunun başından beri aklından çıkmayan ceketin cebindeki kimliktir.

*KADIN: Alyoşa, şu ceketini sırtıma verir misin? Soğuk oldu.*²⁵

Adam, Kadın'ın bu hamlesini anlamamıştır. Şefkatle ceketini çıkarır, özenle Kadın'ın omuzlarına yerleştirir. Asıl amacına doğru bir adım daha atmanın tam zamanı

---

²² A.g.e., s: 11

²³ A.g.e., s: 12

²⁴ A.g.e., s: 12

²⁵ A.g.e., s: 17

olduğunu düşünür.

*ERKEK: Haydi, artık, gidelim Vera.*²⁶

Kadın, bir yandan Adam'ı geçiştirmek, bir yandan da ceketin cebindeki kimliğe ulaşmak için ne yapabileceğini düşünürken Adam'la küçük, iç gıcıklayıcı oyunlar oynamaya karar verir.

KADIN: Bir dakika. Söyle bakalım, böyle parklarda zamparalık yapmaktan başka neler isterdin hayatta?

ERKEK: Bu gece senin evinde çorapla dolaşmak!

KADIN: Mesela, bir araban olsun istemez misin?

ERKEK: Yeter artık Vera, Haydi, gidelim..

*KADIN: Ya ciddi söylüyorum, aptal şey! Bir araban olsun istemez misin?*²⁷

Bu oyunlar biraz daha devam eder. Sonunda adam dayanamaz ve bir atak daha yapar.

*ERKEK: Haydi, kalk bakalım, "Kontrol No 9"!
Kalk! Gidiyoruz...*²⁸

Kadın Adam'ın bu ısrarlarından sıkılmıştır. Yine sinirlenmeye başlar. İlk olarak şakayla karışık Adam'a haddini bildirmeye kalkar. Ama daha sonra Adam'ın fütursuz rahatlığı kontrolünü kaybetmesine neden olur.

*ERKEK: Tamam Vera! Demek ki benim kafamda bir bozukluk var...İsteyerek yapmadım ki...Hayatım!
lütfen, çok rica ediyorum, ne olur bugün beni yalnız bırakma! Götür, evinde hapsed!...Nereye istersen oraya kıvrılıp yatarım, yerde bile yatarım... O geçen karşılaşmamızda seninle ayrı yönlerle giden iki insandık.
Bir an için buluştuk, sonra ayrılıp yollarımıza devam ettik
şimdi durum çok farklı!*

KADIN: Farklı mı? Nasıl yani?

---

²⁶ A.g.e., s: 17

²⁷ A.g.e., s: 18

²⁸ A.g.e., s: 18

ERKEK: Bugün bizi kader buluşturdu Vera. Bugün bambaşka bir şey oldu, bir şeyler başladı. O zaman öyle bir şey olmadı, ama şimdi oldu. O gün bizi şeytan itmişti birbirimize, bugün Tanrı buluşturdu, yani neden ikimiz de bu gün, aynı saatte, aynı yerde. Parkın bu köşesinde, aynı anda bulunuyorduk neden dersin? Kader, anlıyor musun, kaderin bir oyunu bu.²⁹

Adam'ın Kadın'ı ikna etmek için mistizmi kullanması, Kadın'ı iyice kızdırmıştır. Adam'ın kader ve Tanrı ile bu durumu geçiştirmeye çalışacak kadar küçülmesini hazmedememektedir. Tamam Adam'daki saflık Kadın'ın hoşuna gitmektedir ama bu yaptığı tam bir aptallıktır. Aslında zaten Adam'ın sözlerinin çoğunun uydurma olduğunu bilmektedir. Fakat Adam'ın bu hali onu çileden çıkartmıştır.

KADIN: Ben hemen hemen her akşam bu parktayım, tamam mı? Karşılaştık, çünkü ben senin yanına geldim. Sen yeryüzünde Vera diye bir kadının olduğunu bile unutmuşsun. Parktaki diğer kadınlara sarkıyordun. Beni fark etmedin bile! Boşluğa bakar gibi bakıp geçtin! Ama seni tanıdım, peşine düştüm! Bu mu kader?³⁰

Adam silkinir. Ses tonu değişecek kadar kendine gelmiştir. İlk kozunu oynar ve gitmek istediğini söyler. Kadın bunu beklememektedir. Bir an düşünür ve Adam'ın restini görür ve fakat açık kapı da bırakmayı unutmaz.

*ERKEK: (Birden konuşma tonunu değiştirir.)
Tamam, Vera! Ne istiyorsun sen? Kalkıp gitmemi mi?*

KADIN: Gidersen git... Ne yani, bir kez olsun şöyle yalnızca refakat için kalamaz mısın yanımda?³¹

Adam Kadın'ın yumuşadığını hemen anlamıştır. Tavrından ödün vermemesi gerektiğinin, hatta bir adım daha atabileceğinin farkındadır ve vurucu adımını atar.

---

²⁹ A.g.e., s: 19

³⁰ A.g.e., s: 19

³¹ A.g.e., s: 19

Kadın kontrolün Adam'a geçmek üzere olduğunu fark eder. Artık kimliğe bakma zamanı gelmiştir. Çünkü işler sarpa sarmaya başlamıştır. Hem ortamı yumuşatmak da gerekmektedir. Bütün bunları düşünen Kadın, cesaretini toplar ve tuvalete gitmesi gerektiğini ima eder. Ama bu sırada Adam cebinde kimlik olduğunu hatırlamamalıdır. Bu nedenle Kadın, küçük aşk oyunları oynayıp birden kaçarcasına gider.

ERKEK: Koca adamım ben, Vera. Artık mezara nasıl gireceğimi düşünme zamanım gelmiş sen de benimle kedi-fare oyunu oynuyorsun. Gerçekten gitmemi istiyor musun? Evine almayacaksan hemen giderim.

KADIN: Otur biraz... Ben şimdi gelirim.

.....

KADIN: Bu iş gezilerine son ver artık, Alyoşa. Bir yere yerleş. Benim evimde bir ay kadar kalırsın. Oğlum Vitya izci kampından dönene kadar on beş günümüz var. On beş gün baş başa kalırız. Sonra da bakarız bir çaresine. (Gitmeye yeltenir)

ERKEK: Ben de geleyim mi?

KADIN: Hayır, yolu biliyorum. (Çıkar.)³²

Adam yalnız kalmıştır. Artık iyice ayılmış olduğu görülür. Karanlık çökmüş, parkın o bölümünde kimseler kalmamıştır. Saatine bakar bir şeyler düşünerek gülümser. Bankın önünde bir aşağı bir yukarı yürür. Sonra hareketlenir, kollarıyla bazı egzersizler yapar, gazetesıyla oynar. Adam da belli belirsiz bir sıkıntı ve endişe görülmektedir. Kadın'ın bir an önce gelmesini ve hemen eve gidebilmeyi düşünmektedir. O sırada Kadın girer. Gözle görünür bir biçimde değişmiştir. Oldukça asabi görünmektedir. Yüzünde grip, acılı bir ifade vardır. Ağlamak üzeredir. Banka yaklaşır. Adam çeşitli şaklabanlıklarla Kadını güldürmeye çalışmaktadır. Bir terslik olduğunun farkındadır. Kadın Adam'ın bu zavallı hallerine daha fazla katlanamaz ve kimliğini gördüğünü yüzüne haykırır.

KADIN: Bir dahaki sefere kimliğini evde bırak...

ERKEK: Ne? (Ceketi alır.)

KADIN: Kimliğini gördüm.³³

---

³² A.g.e., s: 20

Kadın'ın bu hamlesi Adam'ı korkutur ve kendine getirir. Hemen savunmaya geçer. Ama Kadın bir yalan daha duymanın ıstırabıyla gardını almıştır bile.

ERKEK: Kimden izin aldın?

*KADIN: Özür dilerim, Fyodor Kuzmiç. İki çocuk babası... Otobüs işletmeleri çalışanı... Hiç iş gezisine çıkmaz. Eşiyle birlikte Kızılıordu sokağında ikamet eder.*³⁴

Adamın mahremine girilmiştir. Evli ve çocuk sahibi olduğu anlaşılmıştır. Adam bu saatten sonra gözle görülür bir şekilde değişmiştir. Başlarda oynadığı çekip gitme kozunu tekrar oynamayı dener. Fakat bu sefer Kadın kanmaz ve ona aynı kozla karşılık verir. Bu sefer Kadın gitmek istemektedir. Akıl almaz bir şekilde Adam Kadın'ı durdurur. Gitmemesi için bir hamle daha yapar. Mahremine girilmiş ve her şeyi öğrenilmiş olmasına rağmen Adam bu beladan kurtulmayı düşünmemektedir. Bir şeyler aynı Kadın'a da olduğu gibi Adam'ı da Kadın'dan kopartamamaktadır. Garip bir şekilde ikisini birbirine bağlayan bir neden vardır.

*ERKEK: Aptal! Her şeyi mahvettin, sersem! Ne demektir bu biliyor musun? İşte, onun için nefret ediyorum ya evlilikten. Sürekli denetim...Sürekli kontrol.. Ceplerimi karıştırabilirsin ama, kafamı asla!...Evet, neler öğrendin bakalım? Adım Alyoşa değil, Fedya'yımış! Kızım yok iki oğlum var! o kadar önemli mi bunlar senin için? Ha, bir de evli olduğumu öğrendin! Senin için asıl önemlisi bu! Benimle evlenmeye hazırlanıyordun, değil mi? Oh olsun! Yalan söyledim. Peki, ya yalan değilse? Bunu hiç düşünmedin mi?*³⁵

Kadın Adam'ın amaçsız çırpınışlarını görmezden gelmek istemez. Adam tekrar kontrolü eline aldığını düşünür ve Kadın'ı bir başka yalan dünyaya daha çekmeye çalışır.

KADIN: Peki, damga nerede?

ERKEK: Ne damgası? Ha, damga yoksa ne olmuş

---

³³ A.g.e., s: 21

³⁴ A.g.e., s: 21

³⁵ A.g.e., s: 21

yani? Senin bilmen lazım... Daha yeni boşanmışsın... İnsan boşanma damgasını kimliğine koydurmayı istediği kadar erteler... Hiç de koydurmayabilir! Hayatının sonuna kadar boşanmış olarak yaşar, damga olmadığı için kimliğinde evli görünür! Boşandım, paraya kıyıp damgayı bastırmadım! Olamaz mı? Şöyle de olur; yurtdışına, mesela Afrika'ya, çalışmaya gideceğim... Evli görünmek işine geliyor... Daha kolay izin veriyorlar. Olamaz mı? İşime böyle uygun geldi! Daha on neden sayabilirim sana. Anlayacağın, boşuna karıştırdın ceplerimi... Karıştırdın, gene işin aslını öğrenemedin!

KADIN: Neymiş peki, işin aslı?

ERKEK: Söylemem! Cebimi karıştırmayıydın söyledim. Aslında bugün sana her şeyi anlatacaktım. Hani yani, yatakta... Artık anlatmam!³⁶

Adam'ın tam da üstteki "Aslında bugün sana her şeyi anlatacaktım. Hani yani, yatakta..." repliği kadını kendine getirmiştir. Bu kadar olandan sonra hala Adam'ın akli fikri yataktadır. Kadın buna bozulmuştur. Fakat Adam'ın bu tavrı ona samimi de gelmektedir. Yine ipleri eline almak için kendinden son derece emin bir şekilde Adam'ın yanında dikilir ve aşağıdaki repliği söyler.

KADIN: Umurumda değil...³⁷

Adam yine iç gıcıklayıcı fakat samimi tavrını takınarak hayatını, evliliğini, işini, karısıyla olan sorunları anlatmaya başlar. Halbuki yeni bir yalana başlanmış, yeniden başa dönmüştür. Yine Kadın adama inanmak istemekte, fakat bu anlattıklarının da yalan olabileceğini bilmekte, bu yüzden ilk karşılaştıklarından farklı olarak onu dinlemiyor, onunla ilgilenmiyor izlenimi vermeye çalışmaktadır. Adam Kadın'a güven veremediğini anlar. Yeni ve daha sağlam bir hamle daha yapabilmek için gazetesinden kopardığı bir kağıt parçasına bir telefon numarası yazar ve evinin numarası olduğunu söyleyerek Kadın'a uzatır.

ERKEK: Sakin ol! Dinle. Sana her şeyi anlatacağım. (Bir sigara yakar.) Otobüs İşletmeleri

---

³⁶ A.g.e., s: 22

³⁷ A.g.e., s: 22

Müdürlüğü'nde Donatım Dairesi Başkanıyım. Burada iki oğlum var. Biri geçen yıl evlendi, o ayrı oturuyor. Üç yıl önce karımdan ayrıldım. Yani, bu konuda yalan söylemedim... Bu senin için çok önemli. Karım edebiyat öğretmeni idi, Leningrad öğretmen okulunu bitirmiş. Hertsen Edebiyat Okulu! Beni hep küçük gördü. Kabayım, az okuyorum, insanlarla kibarca konuşamıyorum diye beni hep aşağıladı... Onun da kendine göre işte... Bir arkadaş grubu yar...Birtakım arkadaşları oldu. Aldatıyor muydu acaba, dersin, hiç yakalamadım böyle bir açığı!... Donatımcı olduğum için bana tepeden baktı... Ben de bir taraftan eksiksiz bir donatım sağlayıp, emrine araba bile verdim... Çocukları bana karşı kıskırttı... Benden uzaklaştırdı... Bütün bunlara dayandım, sabrettim... Sonunda ayrıldık. Ama hala aynı daireyi paylaşıyoruz. Henüz uygun bir takas olanağı bulamadık.

*KADIN: Sana inanmıyorum!*³⁸

.....

*ERKEK: Bu benim ev telefonum. Adı Antonina Petrovna. (saatine bakar) Şu sıralarda evde olması gerekir. İstersen hemen şuradan arayabilirsin, telefon kulübesi bu tarafta. (Gösterir.)*³⁹

Kadın şaşırmıştır. Uzattığı telefona bakar ama alıp Adam'ın karısını aramayı kendine yediremez. Fakat ararsa kuşkularını gidereceğini de düşünmeden edemez. Gerçekten de Adam'ın bu hamlesi, istediği sonucu almasına yardımcı olmuştur. Kadın'ın kaybolan güvenini tekrar sağlamaya başladığını düşünmektedir. Kadın, Adam'a inanmak istemesinden gelen hisle yumuşamıştır. İlk tanıştıklarında Adam'ın neden o kadar çok yalan söylediğini anlamaya çalışır.

KADIN: Ne acelen vardı öyleyse gece yarısı? İş gezisi, uçak bileti diye? Beni aldatıp nereye gittin? Acelen

---

³⁸ A.g.e., s: 23

³⁹ A.g.e., s: 24

neydi?⁴⁰

Adam kendini haklı çıkartacak bir sürü neden sayar. Bu nedenleri sayarken çok içten davranır. Hatta bazı yalanlarını bile itiraf eder. Bu sırada Adam'ın ağzından çıkan "Anlayacağın, o gece senin koynundan çıkıp, eski karımın koynuna girdim" repliği Kadın'ı çok etkiler. Belki de adama gerçek anlamda inandığı tek yer burasıdır. Kadın buradan sonra Adam'ın kimliği almayı nasıl düşündüğünü sorguladığı yere kadar sadece Adam'ın karısını ve kendi eski kocasını düşünmekte ve Adam'ı dinlememektedir. Adam makineli tüfek gibi sorularını sormakta Kadın'da kendinden emin bir şekilde net ve doğru cevaplar verir. Bu tavrıyla Adam'a kafa tutar gibidir. Yani benim yalana ihtiyacım yok. Her soruna cevap verebilirim. Bana istediğini sorabilirsin ve doğru cevapları alabilirsin der gibidir.

ERKEK: Kimliğimin iç cebimde olduğunu ne zaman fark ettin? Tuvalette mi? Yoksa bilerek mi gittin oraya?

KADIN: Evet.⁴¹

ERKEK: Ne demek, "evet"?

KADIN: Biliyordum. . .

ERKEK: Tuvalette girdin mi?

KADIN: Hayır, girmedim...

ERKEK: Yani sırf kimliğine bakmak için gittin, öyle mi?

KADIN: Evet.

ERKEK: Şu hale bak. Olacak şey değil!

"Fedya"deseydin."Cebinde kimliğin varsa, göstereceğim".⁴²

Adam'ın üsteki son repliğinden sonra Kadın, Adam'ın tersine, kendinin son derece mükemmel ve doğru cevaplar verdiğini şakayla karışık Adam'ın yüzüne çarpar.

KADIN: Adın o zaman Alyoşa'ydı. (Karşılıklı gülüşürler.) Ahh, özür dilerim. Adın o zaman henüz Kolya'ydı, cebinde bir kimlik olduğunu da bana sarıldığın

---

⁴⁰ A.g.e., s: 24

⁴¹ A.g.e., s: 25

⁴² A.g.e., s: 26

zaman fark ettim. Hani o "Aklımı kaçıyorum", diye bağırdığında.(Kahkahayla güler)⁴³

Bundan sonra Adam ciddileşir. Kendiyle oynanmış, dalga geçilmiş, aldatılmıştır. Aynı karısının yaptığı gibi...

ERKEK: Ceketimi giymeyi onun için mi istemiştin? Gidip kimliğime bakmak için mi? Onun için mi? Söylesene... Sahtekar seni! Zavallı, masum, aldatılmış bir kadın... Aklım almıyor...Kimliği fark etmiş!... Bu senin açından çok olumlu bir gelişme... Kafayı çalıştırdın... Evlenmek istiyorsun... Bir yandan öpüşüyoruz. O sırada gidip kimliğine bakmaya karar veriyorsun!..⁴⁴

Kadın da ciddileşir. Bir şeylerin ters gittiğinin farkına varır. Adam her istediğini yapar, her türlü yalanı söyleyebilir ama Kadın'ın bu ufak oyunu mu fazla gelmiştir. Buna gücenen Kadın gitmeye kalkar. Ama Adam'dan beklediği tepkiyi alamaz. Adam onu bu sefer durdurmamıştır. Ne olduğunu şaşırın Kadın sorgulamaya başlar. Adam'dan yine bir tepki gelmeyince gururunu ayakları altına almak istemez ve tam gitmeye yeltenir ki Adam'dan beklenen atak gelir. Kadın Adam'ın eve gitme teklifini üstü kapalı geçiştirmeyi yine başarmıştır.

ERKEK: Tamam!... Bitti Bariştık! Yalnız, dikkat et, sakın unutma. Kozlarımızı paylaştık, eşitlendik. Ben seni aldattım, sen de beni. Artık gidebiliriz. (Koluna girer.)

KADIN: (Kadın kımıldamaz.) Bir dakika, sen boşanalı üç yıl oldu, öyle mi? Ve hayatında hiç kimse yok..⁴⁵

Kadın'ın Adam hakkında ki ilk ciddi düşüncesini aşağıdaki replikle anlarız.

KADIN: ..... Fedya ev takasına bile gerek olmaz belki. Hani, diyorum ki... Evi de onlara bıraksan.

---

⁴³ A.g.e., s: 26

⁴⁴ A.g.e., s: 26

⁴⁵ A.g.e., s: 27

Kaç yatak odanız var?⁴⁶

Kadın'ın yukarıdaki replikten hemen sonra söyleyeceği "Seninle anlaşırsak, benim tek yatak odalı dairemi şehir dışında iki odalı bir daireyle takas ederim.", "Ben çok iyi anlaşacağımıza inanıyorum. Gel, hemen yarın gidelim oraya ne dersin?", "İstesek kendimize orada müstakil bir ev bile yapabiliriz." gibi repliklerden de anlaşılacağı gibi Kadın Adam ile uzun vadeli bir ilişki düşünmektedir. Oysaki Adam'ın tek istediği bu geceyi geçirebileceği bir ilişkidir. Bu sefer geçiştirme sırası Adam'a gelmiştir. Adam, Kadın'ın aşağıdaki repliğinden sonra işlerin iyice ters gittiğini anlamıştır.

KADIN: ..... Ne dersin Fedya? Bugün seninle buluşmamız gerçekten kader mi? Yoksa laf olsun diye mi söylemiştin?

ERKEK: Öyledir herhalde. Haydi gidelim Vera.

KADIN: Kesin bir şey söyle bana. Gerçekten kader mi buluşturdu?

*ERKEK: Evet, gerçekten. Haydi! (Kadın duraklar.)
Gene ne var?⁴⁷*

Buraya kadar aslında zavallı değil, oldukça zeki olduğunu anladığımız Kadın bir kurnazlık daha yapar. Adam'ın karısını aramak istediğini söyler. Adam ilk önce bir takım rahatsızlık belirtileri gösterse de zamanla rahatlar. Belli ki bir planı vardır.

ERKEK: Hiç acelem falan yok. Baksana, saat kaç oldu? Hadi git ara! Ben burada beklerim. Yoksa seninle geleyim mi?

KADIN: Sana söz veriyorum, Fedya, bu son. Şimdi arayacağım, ondan sonra "bir daha hiçbir şekilde araştırma, cep karıştırma falan olmayacak. Şimdi yalnızca... son bir kez... Ne olur?

ERKEK: Tamam, anladım... Git, ara...⁴⁸

Kadın, Adam'ı kızdırmak ve kaçırmak istememektedir. Bu yüzden bir takım aşk

---

⁴⁶ A.g.e., s: 27

⁴⁷ A.g.e., s: 29

⁴⁸ A.g.e., s: 29

oyunlarıyla onu rahatlatmaya çalışır. Adam'ın kendine olan güveninden de etkilenmiştir. Bu yüzden biraz da rahatlamış bir şekilde utana sıkıla telefon açmaya gider ki tam bu sırada Adam Kadın'ın numarayı almadığını fark eder.

ERKEK: Veral Numarayı al! (cebinden kağıdı çıkarır.)

KADIN: Numara aklımda.

ERKEK: Nasıl olur? Bu kağıdı eline bile almadın ki!

KADIN: Ne olmuş yani? Şöyle bir baktım, ezberledim. 34 23 17. Antonina Petrovna. Çocukluğumdan beri belleğim kuvvetlidir.⁴⁹

Yukarıda ki konuşmadan sonra Adam'da tarifsiz duygular uyanmıştır. Kadın ikinci kez onu şaşırtmıştır. Bu Kadın'dan korkması gerektiğinin farkına varmıştır. Telefon açmaya giden Kadın'ı sabırsız bir şekilde beklemeye başlar. Saatine bakar. Bir sigara yakmaya kalkar. Pakette az sigara kaldığını fark eder, bu duruma sinirlenir. Kadın'ın gittiği yöne doğru birkaç adım atar. Fakat, durur vazgeçer yerine döner. Tekrar saatine bakar, hırsıyla solur. Banka oturur. Bacaklarını öne uzatır, ellerini arkaya atar. Başını ileriye uzatır. Bir süre sonra Kadın görünür, çıktığı yönden girer. Tam anlamıyla tepesi atmıştır yüzü kıpkırmızı olmuş, hırsıyla solmaktadır. Saldırmaya hazırlanır Adam karşılamak üzere ayağa kalkar, yeni duruma uyum sağlamaya hazırlanır.

ERKEK: Ne oldu? Gene ne var?

KADIN: Otur!

ERKEK: Neden?⁵⁰

KADIN: Otur! (Adam oturur) Kalk!

ERKEK: Ne oluyor sana Vera?

KADIN: (Bağırır,) Kalk! (Adam kalkar.) Kimin numarasını verdin bana?⁵¹

Belli ki Adam'ı rahatlatan, kusursuz sandığı bu oyunu tutmamıştır. Adam evinin numarası diye çalıştığı otobüs işletmelerinin numarasını vermiştir. Belki o telefonu, bu

---

⁴⁹ A.g.e., s: 30

⁵⁰ A.g.e., s: 30

⁵¹ A.g.e., s: 31

saatte kimse olmaz Kadın'da telefonu açan olmayınca geri döner diye vermiştir. Ama telefona cevap veren olduğu gibi Adam ile ilgili bütün gerçekler de Kadın'a anlatılmıştır. Kadın Adam'ın bir banliyö şoförü olduğunu, karısından ayrılmadığını ve hatta evinde telefonu bile olmadığını öğrenmiştir. Bütün bunları bir başkasından öğrenmenin verdiği acıya ilaveten bir de otobüs işletmesi müdürünün onunla hafif bir kadınmış gibi konuşması ve onu içki alemine davet etmesi Kadın'ı çıldırtan son safha olmuştur. Öyle ki; Kadın, sözsöz saldıırıya devam ederken bir yandan da adamın yakasına sarılıp onu tartaklayacak kadar kendini kaybetmiştir. Aralarındaki bu itiş kakış oldukça şiddetli bir hal almıştır ki Adam gitmeye yeltenir. Hırsını alamayan Kadın, hem Adam'ı korkutmak hem de yıldırmaq için aşığıdaki repliğı söyler.

ERKEK: Peki, öyleyse. Haydi, hoşça kal (Çıkar.)⁵²

KADIN: (Arkasından bağıırır.) Yarın karına gidip, her şeyi anlatmazsam. Her şeyi teker teker anlatacağıım. Adresini de ezberledim. Kızılordu caddesi, numara 7, daire 24.⁵³

Adam duraklar. Yüzünde korkunç bir ifade belirir. Kadın'ın üzerine yürür. Adam yaklaştıkça Kadın geriler. Adamın aldığı bu yeni tavır Kadın'ı korkutmuştur. Daha öncede mahremine girilmiştir. Fakat bu seferki daha bariz ve ciddi bir tehdittir. Adam bunu kabul edemez. Hakaretler ederek Kadın'a saldırmaya başlar.

ERKEK: Bana baksana seni Kimlik hırsız! Eteklikli casus! Ben sade vatandaşıım. Senin de dediğın gibi basit bir şoför parçasıyım. Karanlık bir sokakta önüme geçme sakın, yoksa bir kaza olur, ezilirsin! Anladın mı? Karımı görmeye gidecekmiş!

KADIN: Evet. Gideceğim. Bir sarhoşun daha canına okumak için.⁵⁴

ERKEK: Ne hakkın var buna? Sen kimsin? Neyim oluyorsun? Kocan, mı kardeşin miyim? Seni tanımiyorum, tanımak da istemiyorum. Biz; iki yabancıyız. Bunu iyice sok kafana. Herkesin kendine göre, özel bir yaşantısı var.

---

⁵² A.g.e., s: 33

⁵³ A.g.e., s: 34

⁵⁴ A.g.e., s: 34

*Sen uygun bir koca bulamıyorsan, suç benim mi? Küstahlık edip ceplerimi karıştırmış. Şimdi de beni tehdit ediyor. Karıma gidecekmış...*⁵⁵

Kendini korumaya çalışan Kadın geri adım atmak istemez ve Adam'a saldırmaya devam eder. Neden sonra, Adam'ın utanç verici hakaretlerine dayanamayan Kadın, banka çöker ve hıçkırıklara boğulur. Adam aslında istediğini başarmıştır. Bir Kadın'ı hıçkırıklar içinde ağlatmış, diz çöktürmüştür. Kendini kanıtlamıştır. Daha fazla düşünmeden çeker gider. Kadın tek başına kalmıştır. Çevrede hiç kimse yoktur. Uzun süre hıçkırıklar içinde bağıarak ağlar. O sırada bu yaptığını kendine yediremeyen Adam parkın diğer çıkışından geri gelir. Kendisinden geçmiş bir haldedir. Karanlık ve umutsuz gözlerle bakmaktadır. Adam'ın geri dönüşünü hiç beklemeyen Kadın, hıçkırarak Adam'ın boynuna atılır. Kadın aşağıdaki replikleri söylerken taktığı maskeyi çıkarmış, asıl kimliğine dönmüş yani Vera olmuştur.

KADIN: Fedya... Fedya... Fedya... İyi ki geldin. Sağol. Buradan ölüm çıkacaktı gelmeseydin.

ERKEK: Yavaş, yavaş... Sakin ol.

KADIN: Bir taş bulacak çantama koyup; çantamı da boynuma asacaktım. Şurada bir göl var. Neresi daha derin, biliyorum.

ERKEK: (İrkilir.) Hiç öyle şey olur mu? Delirdin mi sen? Vitya'yı kime emanet edeceksin?

*KADIN: Babası var o bakar. Nasıl anladın kötü durumda olduğumu? İçine doğmuş. Canım benim. Haydi bize gidelim artık! Evde içki de var. Birlikte içeriz. Ne dersin? Haydi! Ben her şeyi çok iyi anlıyorum. Sabah seni kendi elimle evine yollarım. Her şeyi anlıyorum. Her şeye razıyım! Herkes aldatıyor beni Fedya! Bu sabah biriyle buluşacaktım. Söz vermişti. Gelecekti... Gelmedi... Yalnızlık çok zor. Benimle geleceksin değil mi? Değil mi canım?*⁵⁶

Bu yukarıdaki "Ben her şeyi çok iyi anlıyorum. Sabah seni kendi elimle evine

---

⁵⁵ A.g.e., s: 34

⁵⁶ A.g.e., s: 36

yollarım. Her şeyi anlıyorum. Her şeye razıyım!” replikleriyle aslında Kadın’ın ne kadar saf, temiz ve iyi biri olduğunu anlayan Adam, Kadın’a yaptıklarını kendine yediremez ve bir özür dilemek ister gibi aşağıdaki replikler ağzından dökülür.

ERKEK: Şimdi bir taksiye binip doğru bizim eve gidiyoruz.

.....

KADIN: Nasıl olur? Ama karın?

ERKEK: Dinle beni. Şimdi bize gideriz. Sen arabada oturursun, ben girip en gerekli eşyalarımı toplarım, sonra birlikte size gideriz. Bir sakıncası yoksa bundan sonra senin evinde kalırım.

KADIN: Ama karın?

ERKEK: Karımı bırakıyorum, artık seninle yaşayacağım. Yalnız, seni bir konuda tekrar uyarmak istiyorum, bu, hiçbir zaman evleneceğiz demek değildir. Bu konuda şimdilik söz veremem. Buna daha sonra, birlikte karar veririz. Nasıl, anlaştık mı?

KADIN: Ama karın?⁵⁷

ERKEK: Ne olmuş karıma? Boşanma davası açacağım. Size taşınmama izin veriyor musun, onu söyle?⁵⁸

Ta ki aşağıdaki repliğe kadar Kadın bütün içtenliğiyle Adam’ı dinlemekte, hayranlıkla onu izlemekte ve artık ona inanmak istemeyi bırakıp gerçekten inanmaktadır.

ERKEK: Ani karar falan değil. Her zaman düşündüğüm bir şey. Sekiz yıldır evliyim. Sekiz yıl boyunca hep bunu düşündüm.

KADIN: Bir dakika! Ne sekiz yılı? Evli oğlun var ya senin. Gene yalan söylemeye başladın sen.⁵⁹

Adam’ın tekrar bir yalanını yakalaması Kadın’ı oyun boyunca sürdürdüğü

---

⁵⁷ A.g.e., s: 37

⁵⁸ A.g.e., s: 38

⁵⁹ A.g.e., s: 38

umutsuzluğuna geri döndürür. Artık yine Adam'a inanmak isteyip inanmamaktadır. Fakat, Adam'ın bu tutarsızlığını fark ederek çocukça tavırlarla üstünü kapamaya çalışması bile Kadın'ı etkilemiştir. Bu nedenle Kadın aşağıdaki soruyu sormaya cesaret eder.

KADIN: Hiç aklım ermiyor bu işe, Fedya, nasıl olur? Sen şimdi karını sevmiyor musun?⁶⁰

Adam da bu saatten sonra düştüğü bu traji-komik durumdan utanarak tüm gerçeği anlatmaya başlar. Artık iki yabancı değil, iki dost olmuşlardır. Bu samimi sohbette Adam'ın karısına hala aşık olduğunu ve hatta kendisinde karısını gördüğünü anlayan Kadın, bir filozof edasıyla Adam'ı dinler ve yerinde sorularla onu yönlendirir.

KADIN: Karın güzel mi?

.....

KADIN: Sen ona aşıksın, Fedya...

.....

KADIN: Belki de yanılıyorsun, sana öyle geliyor olamaz mı? Kadın senin kıskançlık krizlerinden kaçıyordu. Başka bir erkek de yoktur belki, ne dersin?⁶¹

Adam'ın karısının kendisini aldattığını, buna çok içerlediğini, ama karısını sevdiği için bunu kabullendiğini, fakat yine de gururuna yediremediğini anlayan Kadın, adamın özgüveninin olmadığını da farkına varır. Adam aslında ne kadar çok kendisine benzemektedir. Kendisinde evliliği esnasında böyle tutarsız, korkak ve güvensiz yaşamıştır. Bu nedenle adamı çok iyi anlar. Ona yardım etmek ister. Tercihini karısından yana kullanan Adam gitmek için izin ister.

ERKEK: Kusura bakma. Ben şimdi eve yalnız gitsem daha iyi olur. Kendisiyle konuşmam lazım. Sana yarın gelirim, tamam mı?

KADIN: Nasıl istersen.⁶²

Zorluk çıkarmadığını gördüğü Kadın'ı ödüllendirmek için ağzından yine birkaç gönül alıcı sözcük çıkar. Belli ki bunlar özür dilemek içindir. Zaten filozoflaşan Kadın

---

⁶⁰ A.g.e., s: 39

⁶¹ A.g.e., s: 40

⁶² A.g.e., s: 41

onun bu çocukça hareketlerini olgunlukla karşılar. Tam gidecekken Adam'a özgüvenini kazanması için kendince bulduğu çözüm olan anahtarını vermek ister. Adam bunu yanlış anlar. Aslında Kadın'ın ona anahtarı vermesindeki amaç, kendi evine gelmesi değil, özgüvenini sağlayıp aşık olduğu karısıyla mutlu bir hayat yaşayabilmesini sağlamaktır.

KADIN: Al şunu. (Bir anahtar uzatır.) Evimin anahtarı. Pirogova Sokağı, yirmi numara, daire dört, birinci kat.

ERKEK: (şaşırmıştır.) Neden? Benim anahtara ihtiyacım yok ki.

KADIN: Var.

ERKEK: Sen de hemen boşanacağımı mı sandın?⁶³

KADIN: Hiçbir şey sanmadım, yalnızca gelebileceğin bir ev olduğunu bilmeni istedim. Belki hiç gerek kalmaz. Ama için rahat olur. Cebinde bu anahtar olursa kendine güvenin artar. Sen iyi bir adamsın yalnız kendine güvenini kaybetmişsin. Kendine güveni olmayan insanı kimse sevmez Fedya. Kocam da beni bunun için bırakmıştı. Özgüvenimi kaybettiğim için. (Anahtarı erkeğin cebine koyar) Bir gün belki sen de bana bir iyilik yaparsın. Belli olmaz.

ERKEK: Alamam bunu Vera... Seni bu işi karıştırmak istemem. Doğru olmaz. Karşına birisi çıkar, birlikte yaşamak istersiniz. Aniden çıkıp gelirim.

KADIN: Merak etme, aptal, biriyle yaşamaya karar verirsem, kilidi değiştiririm. Tamam mı? Haydi, git artık.⁶⁴

Adam ve Kadın sarılırlar. Kadın Adam'ın arkasından bakarken bir yıl önce ona yaşattıklarının nedenini anlamış ve onu affetmiştir. Adam da derdini yakın bir dostuna açmanın verdiği ferahlıkla rahatlamış ve emin adımlarla aşık olduğu karısına gitmiştir.

---

⁶³ A.g.e., s: 42

⁶⁴ A.g.e., s: 43

2. BÖLÜM: KARAKTER ANALİZLERİ

2.1. “Adam” Karakterinin Analizi:

Adamın fiziksel yapısıyla ilgili yazar oyunun giriş bölümünde şunları söylemiştir:

“İşte tam bu sırada orta boylu, tıknaz, saçları dökülmüş, kırkbeş yaşlarında bir adam parkın oldukça tenha bir köşesinden patika yola girdi.”⁶⁵

Oyunun sonuna kadar saklamaya çalışmasına rağmen, adamın bir otobüs şoförü olduğunu anlıyoruz. Aynı zamanda alkole oldukça düşkün olan Adamın aile hayatı da pek iç açıcı değil. Karısının kendisini aldattığını düşünen adam, hem ona misilleme yapabilmek hem de kendine olan güvenini kazanabilmek için sıkça çapkınlık yapmaya çalışıyor. Çalışıyor diyorum çünkü becerikli bir çapkın değil. Kendi anlattıklarına bakarak bu çapkınlık işini yüzüne gözüne bulaştırdığını anlıyoruz.

“Gene böyle bir iş gezisi için gitmişim Sivastopol’a. Sahildeki banklardan birinde kadının biri yalnız başına oturuyor. Yanına gittim, oturdum. Konuşmaya başladım. Rahat yanıtlar verdi. Biraz daha yaklaştım, (sokulur.) her şey yolunda! Biraz daha (biraz daha sokulur.) harika. Aman, hiç merak etmeyin size dokunacak değilim. Hani anlatırken biraz da göstereyim, demiştim. Daha iyi anlaşılın diye. (Devam eder.) Yaklaştım, tamam mı? Her şey yolunda! Beline sarılayım dedim (Kolunu kadının arkasına doğru uzatır, fakat dokunmaz) Gayet iyi. Şöyle bir uzanıp yanağından öpecek oldum. o anda kafama arka arkaya yumruklar inmeye başladı. Bir iki üç! Gözlerimde şimşekler çaktı. Meğer kocasıymış. Yandaki banklardan birinde oturuyormuş. Herhalde kavga falan etmişler ki ayrı oturmuşlar. Namussuz kadın, kocasını kıskandırmak için bana yüz vermiş anlayacağın! Düşünebiliyor musun? Kalkıp gittiler. Ben de orada ezilmiş suratımla kala kaldım.

---

⁶⁵ A.g.e., s: 1

Kadın giderken dönüp dönüp bana bakıyor, alay ediyordu. Böyle şeyler de oluyor hayatta. İnsan durumu bilmeyince... Sizinle şimdi olduğu gibi... Nasıl bir insan olduğunuzu anlayabilseydim aramızda başka türlü bir ilişki kurulabilirdi. Ama artık beni düşman gibi görüyorsunuz. Örneğin, o kadar istediğim halde size bir şey sormaya bile çekiniyorum. Bir şey sorabilir miyim? Yalnız mı oturuyorsunuz?”⁶⁶

Çapkınlık yaparak kendine olan güvenini sağlamaya çalışmak ve aldığı aşırı alkol Adam'ın ruh yapısını da bozuyor. Asabi, bağırıp çağıran, takıntılı bir yapıya sahip olan Adam, sık sık kıskançlık krizlerine de giriyor. Zaten oyunun sonlarına doğru Adam, her şeyin farkında olduğunu, aslında belki de gereksiz şekilde kıskanç ve asabi olduğunu, karısına haksızlık ettiğini kendi de itiraf ediyor. Vera'nın Adam'ın karısına hala aşık olduğunu hissetmesi de buradan ileri geliyor. Karısını çok sevdiğini anladığımız Adam'ın büyük oğlu ilk karısından olmak üzere iki oğlu var.

“Kocaman bir telefon defteri var. İçinde hiç tanımadığım, bilmediğim birtakım insanların telefon numaraları... (Alttan alır.) Bilmiyorum, olabilir. Ama bana bir şeyler dönüyormuş gibi geliyor. Bilmem ki... Ben de iyice yabanileştim, kabalaştım. Belki de suç bende. Suçumun ne olduğunu bilmiyorum. Acaba onunla evlenmekle hata mı yaptım? Kendisi evlenmek istemiyordu, ben ısrar ettim, aklını ben çeldim. Bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum. Aslında kötü insan değildir. İssiz bir adada baş başa olsaydık, belki. O zaman belki hiç sorun olmazdı, yani, iyi kalplidir, cömerttir, arkadaşları çok sever, para hırsı yoktur, akıllı, dengelidir, müşfik. Başka türlü davransaydım ona; ya da kısa bir süre için ayrılseydik, şu sıralarda Kazakistan'a ekim biçmeye gidebilirdim, reddettim. Yüz kere karar verdim, kendi kendime söz verdim. Kendimi tutmak, kavga çıkarmamak için, yapamadım! Bugün gidip de evde

---

⁶⁶ A.g.e., s: 5

bulursam, gene kavga çıkarırım, tabak-çanak kırar, gene hesap sorarım! Canına yetti onun da. Artık hiçbir tepki de göstermiyor. Benim bağırtımı duymamak için kaçıp, bir yerlerde yatıya kalmaya razı. İçtiğim zaman daha rahat oluyorum. Boşver, diyorum. Onun da, her şeyin de canı cehenneme. Her zaman da sarhoş gezemem ki. Direksiyon başındayım. Ayrıca fazla içemiyorum. Kalbim teklıyor. (Birden, telaşlanır.) Affet beni Vera. Kusuruma bakma ne olur? Yapamayacağım elimde değil. Ne olur, gücenme bana. Beni mazur gör.”⁶⁷

Bütün bunların yanında adamın çocuksu bir tarafı da var. Sürekli yalanlar söylüyor fakat tutarlı yalanlar söyleyemeyen kötü bir yalancı. Bu yalanların nedeninin Adam’ın özgüvenini kaybetmesi olduğunu anlayan Kadın, bu yüzden Adam’a tarifi imkansız bir ilgi duyuyor. Onun bu saflık ve masumiyeti, bütün o kötü yalanlarına ve hırçın hareketlerine rağmen Kadın’ı çekiyor. Kadın’ın oyun boyunca tam gidecekken geri dönmesi, heh şimdi terk edecek dediğimiz anlarda alttan alıp bizi şaşırtması da buradan ileri geliyor.

Sonuç olarak; aldatılmış ve onuru zedelenmiş olan Adam, bunu kendisine ve etrafındakilere itiraf edememiş, bu da onu yalana, zamparalığa ve hırçınlığa itmiştir. Kendi erkekliğini kanıtlamaya çalışan Adam, çetin bir cevize –Vera- çatınca, her şeyi itiraf etmiş, bu itiraf onu rahatlamış ve vazgeçemediği karısına geri dönmesini sağlamıştır. Buradan Adam’ın sağlam bir karakter yapısı olmadığını da anlıyoruz.

“Kusura bakma. Ben şimdi eve yalnız gitsem daha iyi olur. Kendisiyle konuşmam lazım. Sana yarın gelirim, tamam mı?”⁶⁸

“Vera, yalnız senden çok önemli bir ricam var. Lütfen, hangi şartlar altında olursa olsun, çok zor durumda bile kalsan, beni iş yerimden, ya da evden aramaya kalkma, ne olur? Anladın mı?”⁶⁹

---

⁶⁷ A.g.e., s: 41

⁶⁸ A.g.e., s: 41

⁶⁹ A.g.e., s: 42

2.2. “Kadın” Karakterinin Analizi:

Kadın, otuz beş yaşında, kendinden emin, titiz, kumral, rahat, bilgiç geçinen, konuşmayı seven, atılgan, problem çözebilen, hayatın sillesini yemiş, oturaklı bir kadındır. Aynı zamanda seksapatiletisi olan, hoş, alımlı, aşk oyunlarını daha çocukken öğrenmiş, erkeğini nasıl cezp edeceğini bilen bir kadındır.

Oğluna bir kuruş fazla nafaka göndermemek için maaşını düşük gösteren kocası, başka bir kadın için onu terk etmiştir. Belli ki terk edilmeden önce hayatın sillesini yememiş, hayata karşı daha iyi niyetli ve saf bir kadındır. Doğuştan gelen baskın karakteri, evliliği sırasında da etkisini göstermiştir. Kocasının tüm maaşını alıp, ona sadece öğle yemeği için harçlık veren, kontrolü elinde tutmaya çalışan baskıcı kadınlardandır. Ama aynı zamanda da terk edildikten sonra bile kocasının geri döneceğini düşünen ve hatta;

“İşten geleceğim, bakacağım, kapının önünde durmuş, beni bekliyor. Hiçbir şey söylemeden, hemen içeri alıyorum banyoya götürüp bir güzel yıkıyordum. Sonra bir de sofrayı kuruyorum. Yatağa girince: Petya, diyorum, Senin yokluğunda kimsenin eli elime değmedi, hep seni bekledim. Kocam yatakta bunları duyunca mutluluktan ağlıyor. Vücudumun her noktasını öpüyor.”⁷⁰

gibi hayaller de kurabilen bir kadındır. Halbuki o bunları düşünürken kocası ikinciden boşanıp üçüncüyle evlenmektedir. Kocasıyla ayrıldıktan sonra yaşadığı ilişkiyi masaya yatırıp, nerde yanlış yaptığını sorgulamış ve bundan sonra aynı hataları tekrarlamamayı kendine telkin etmiştir.

“Kocam da beni bunun için bırakmıştı. Özgüvenimi kaybettiğim için.”⁷¹

Ailesiyle pek görüşmemektedir. Zaten şehir dışında olan ailesiyle pek anlaşamaz. Babası alkoliktir. Bir batı hayranı olan ağabeyi hiç evlenmemiştir. Annesi bütün bunları göğüsleyen iyi yürekli bir kadındır. En çok çalışkan ve sevecen olan kız kardeşi ile anlaşmaktadır. Kız kardeşinin durumunun iyi olması, kocasının anlayışlı

---

⁷⁰ A.g.e., s: 15

⁷¹ A.g.e., s: 43

olması ve bir polis olarak sürekli ve kazançlı bir iş sahibi olması, içten içe Vera'yı aşşğılık duygusuna sokmakta ve bu durum kız kardeşiyile görüşmesini engellemektedir. Halbuki daha genç kızken; her şeyi mükemmel olan Vera'dır. Dağınlık, düzensiz ve pısrık olan kız kardeşidir. Nasıl olmuştur da roller değışmiştir. Vera bu durumu hiçbir zaman kabullenemez. Bütün bunlar Vera'nın çocukken de mutlu bir hayata sahip olmadığını gösterir.

“Benim için de, büyük rahatlık olur. Kız kardeşim her işe koşar. Kocasını da çok iyi bir insandır. Kendisi polistir. Orada sınırların gevşer rahatlar kafanı dinlersin.”⁷²

“Göreceksin, kız kardeşim olsun, kocası olsun, annem olsun, hepsi ne kadar iyi insanlar. Ağabeyim biraz batıcıdır. Onun da keyifli zamanına denk gelersen, o da fena sayılmaz.”⁷³

Herkesle arkadaşlık kurabilen Vera iyi bir dinleyicidir. Entelektüel bir birikime sahip olmamasına rağmen her konu hakkında söyleyecek bir sözü vardır. Fakat yaşamını paylaşabileceğı, her şeyini anlatabileceğı, uzun uzun konuşabileceğı yakın bir dostu olamamıştır. Çünkü Vera dinlemeyi sever, anlatmayı değil. Kendi ile ilgili gerçek hislerini, eski kocasını, oğlunu anlatmaktan, kendini açmaktan her zaman çekinmiştir. Ama insanları içtenlikle dinler, verdiği o rahatlık insanların kendisine açılmasına, kişisel bütün sırlarını paylaşmasına neden olur. Hatta sürekli yalanlar söyleyen, kapalı bir kutu olan Adam bile sonunda Vera'ya açılmıştır. Vera'da bir filozof edasıyla Adam'ı dinlemiş ve akıllar vermiştir.

“Sen ona aşışsın, Fedya...”

“Belki de yanılıyorsun, sana öyle geliyor olamaz mı? Kadın senin kıskançlık krizlerinden kaçıyor dur. Başka bir erkek de yoktur belki, ne dersin?”⁷⁴

---

⁷² A.g.e., s: 27

⁷³ A.g.e., s: 28

⁷⁴ A.g.e., s: 40

“Hiçbir şey sanmadım, yalnızca gelebileceğin bir ev olduğunu bilmeni istedim. Belki hiç gerek kalmaz. Ama için rahat olur. Cebinde bu anahtar olursa kendine güvenin artar. Sen iyi bir adamsın yalnız kendine güvenini kaybetmişsin. Kendine güveni olmayan insanı kimse sevmez Fedya. Kocam da beni bunun için bırakmıştı. Özgüvenimi kaybettiğim için. (Anahtarı erkeğin cebine koyar) Bir gün belki sen de bana bir iyilik yaparsın. Belli olmaz.”⁷⁵

Yaşamını idame ettirmeye yetecek birkaç eşya olan, tek göz odalı bir evde oğluyla birlikte yaşamaktadır. Kenar muhitlerden birinde olan evini çok seven evcimen bir kadındır. Bütün zamanını evi, işyeri ve hemen hemen her akşam gittiği park arasında geçirir. Hayatındaki tek erkek olan oğlunu çok sevmektedir. Oğlu da haşarı fakat sevimli bir çocuktur. Zaman zaman kendisiyle pek ilgilenmeyen babasının özlemini çekmektedir.

Vera kusursuz bir kadın değildir. Ona göre kusursuz kadınlar kendini beğenmiş kadınlardır. Vera mutsuz bir kadındır. Yalnızdır ve yalnızlığının farkındadır. Sürekli aynı saatte, aynı parka gitmesinin yegane amacı sığınacak bir liman bulmak, bir omuz aramaktır. Çünkü artık kimsenin onu sevmediğini, değer vermediğini düşünmeye başlamıştır. Zaten çektiği maddi sıkıntının yanında bir de yalnızlık onu tarifsiz bir mutsuzluğa itmektedir.

“Ben her şeyi çok iyi anlıyorum. Sabah seni kendi elimle evine yollarım. Her şeyi anlıyorum. Her şeye razıyım! Herkes aldatıyor beni Fedya! Bu sabah biriyle buluşacaktım. Söz vermişti. Gelecekti... Gelmedi... Yalnızlık çok zor. Benimle geleceksin değil mi? Değil mi canım?”⁷⁶

Bir sene önce beraber olduğu adamın onu tanımaması da Vera'yı oldukça üzmüştür. Bu yüzden sinirlenmiş ve hırslanmıştır. Çünkü o unutulabilecek bir kadın

---

⁷⁵ A.g.e., s: 43

⁷⁶ A.g.e., s: 36

değildir. Bunu kendine yediremez. Adam üzerindeki kontrolünü kaybettiği anlar da sadece bu anlarıdır.

“Olsun, baksınlar. .Sen şimdi bana bir baksana! İyice bak... Kaçırma gözlerini, bak! Çok yorgunsun, işin ağır, onun için de bir yıl önce koynunda yattığın kadını hatırlayamadın, değil mi? Haydi gayret et, kafanı çalıştır biraz!”⁷⁷

“Hayır! Porselen fabrikasındaki değilim, çorap fabrikasındaki bayanım ben!.. Hala anlayamadı kim olduğumu!...Gözünü oyarım senin!. Aşağılık herif.”⁷⁸

“Neden beni tanıyamadın? Nasıl untabildin, nasıl? Daha ne beklenir ki senden? Yoksa hiç akılda kalmayacak kadar silik bir insan mıyım? O zaman git, kendine unutamayacağın birini bul.”⁷⁹

“Ben hemen hemen her akşam bu parktayım, tamam mı? Karşılaştık, çünkü ben senin yanına geldim. Sen yeryüzünde Vera diye bir kadının olduğunu bile unutmuştun. Önce sen benim oturduğum banka geldin. O sarışın kadına (Taklidini yapar) "Yağmur yağacak mı acaba?" Onun hemen yanında otuyordum. Beni fark etmedin bile! Boşluğa bakar gibi bakıp geçtin! Ama seni tanıdım, peşine düştüm! Bu mu kader?”⁸⁰

Sıkıntılı, zor bir hayatı vardır. Çalıştığı çorap fabrikasında da pek mutlu değildir. Hatta şefiyle ciddi sorunlar yaşamıştır. Fakat bu sorunları kolay empati kurabilme özelliği sayesinde çözmüş, ilk günlerde sıkıntı yaşadığı şefiyle arkadaş bile olmuştur. Fabrikadan kazandığı maaş çok azdır. Doğru düzgün giyinememekte, bir kadın olarak

---

⁷⁷ A.g.e., s: 7

⁷⁸ A.g.e., s: 7

⁷⁹ A.g.e., s: 19

⁸⁰ A.g.e., s: 19

bakımlı olabilmek için yapmak istediklerini yapamamaktadır. Yaşadığı zor hayat onu fiziksel olarak da yaşlandırmıştır. Bu durumun farkında olan Vera, her kadın gibi yaşlılığı kabullenmek istemez.

“Yaşımı sordu. Araba gönderip beni aldırma istedi. Genç kadınlar hoşunuza gidiyor, değil mi? Genç kadınlar? Katil sarhoş şoförler sizi...”⁸¹

Bütün bu yaşadıklarına rağmen, bunalıma girmemiş, hayatın iyi yönlerini görmeye başarmış, dışardan hayatı gözlemlemeyi bilebilmiş optimist bir kadındır. Bu özelliği kafası iyi çalışan, zeki bir kadın olmasının bir yansımasıdır. Vera, Adam'ın kimliğine bakmayı akıl edecek, hiç eline almadığı telefon numarasını, Adam'ın ona uzattığı birkaç hamle sırasında görüp, ezberinde tutacak kadar da kurnaz bir kadındır.

“Adın o zaman Alyoşa'ydı. Ahh, özür dilerim. Adın o zaman henüz Kolya'ydı, cebinde bir kimlik olduğunu da bana sarıldığın zaman fark ettim. Hani o "Aklımı kaçırıyorum", diye bağırdığında.”⁸²

“Ne olmuş yani? Şöyle bir baktım, ezberledim. 34 23 17. Antonina Petrovna. Çocukluğumdan beri belleğim kuvvetlidir.”⁸³

Aslında dramaturjik olarak bu kadın içinde bulunduğu dönemde ki Rus kadınının genel yapısını yansılamaktadır. Rus kadınlarının hınzırlıkları doğuştan gelir. Daha çocukken bile bütün seks oyunlarını öğrenmişlerdir. Ama zavallılıkları zavallılıktır. Parasızlardır... Açlardır... Yalnızlardır...

---

⁸¹ A.g.e., s: 32

⁸² A.g.e., s: 26

⁸³ A.g.e., s: 30

3. BÖLÜM: UYGULAMA SÜRECİ

3.1. “Kadın” rolüne çalışma süreci:

Gelman’ın “Bankta İki Kişi” adlı oyunundaki yolculuğum, arkadaşlarımla oyun metnini okumamı önermeleriyle başladı. Erdal ve Caner bu oyunu oynayalım dediklerinde pek içime sinmemişti. Aslında ben, bitirme tezimde klasik bir oyun oynamak istiyordum ve bu isteğimi onlara söyledim. Onlarda “okuma provalarına başlayalım eğer içimize sinmezse vazgeçeriz senin istediğin bir oyuna bakarız” dediler.

Metni birkaç kez üzerine düşünmeden okudum. Araya giren zaman zarfında ara ara Kadın rolü istemim dışında aklıma geliyordu. Birkaç kez daha çocuk saflığıyla okuduktan sonra anladım ki; Kadın’ın bir derdi vardı. Sahiden de milliyeti, mensup olduğu medeniyet, yaşadığı coğrafya değil; sadece kadın olması ve bu bağlamda bir derdinin olmasıydı beni tekrar tekrar okumaya iten.

Birkaç okuma provasından sonra yönetmenliğimizi yapacak olan Caner Bilginer çalıştığı kurumdaki iş yoğunluğu sebebiyle bir müddet projeden ayrılmak zorunda kaldı. Bizde Erdal’la çok uzun süreli okuma provaları yapmamaya karar verdik. Metni anlamaya ve karakter analizlerimizi yapmaya çalıştığımız birkaç okuma provasından sonra ayağa kalkacaktık.

Metin benim de içime sinmişti. Kadın karakteri beni oldukça heyecanlandırmıştı. Kadın’ı anlamaya çalıştıkça şaşırıyordum. Nasıl düşünürsem, nereden bakarsam bakayım, hep aynı sonuca ulaştırıyordu kadın beni. Aslında saf, erkeğin bütün yalanlarına aldanan, masum biri izlenimi veren Kadın, aslında o kadar da masum değildi, oldukça zeki, kurnaz ve tuttuğunu kopartan bir kadındı.

Bu sırada; danışman hocamız Ayşenil Şamlıoğlu ile metin üzerine konuştuk. Metnin bu haliyle çok uzun olduğunu söyledi. Aslında Caner ve Erdal’da daha çalışmanın başlarında, bu oyunu Devlet Tiyatroları’nda seyrettiklerinde, metnin gereksiz fazlalıklarla dolu olduğunu ve bizim yüksek lisanas eğitimimizde de öğrendiğimiz *Liminality* kavramı bağlamında seyirciyi oyun içinde tutmanın zor olabileceğini söylemişlerdi. Danışman hocamızın da metni beğenmesiyle bu oyunu çalışacağımız netlik kazandı. Fakat tek engel oyunu nasıl kısaltacağımızdı. Erdal ile beraber birkaç okuma provası sırasında kısaltma yoluna gittik. Ancak metindeki

diyaloglar ve konular çok iç içeydi. Nerden kesip nereye bağlayacağımızı bilemiyor, oyunun bütünü hakkında fikir yürütemiyorduk. Bu oyunun bir dramaturg elinden çıkıp, bir rejisörün izleğiyle çalışılması gerektiği konusunda bir karara vardık. Erdal'ın belediye tiyatrosundaki işleri ve benim özel tiyatrodaki programımı bahane ederek, profesyonel yardım alabileceğimiz bir ekip kurana kadar projeye ara verdik. Bu okulumuzun bir dönem daha uzamasına neden oldu ama projenin içimize sinmesi için bu ara gerekliydi.

Verdiğimiz bu uzun arada oyunun çevirmeni Belgi Paksoy'a ulaştık. Ülkemizde pek fazla tanınmayan, Türkçe ve İngilizce kaynaklarda hakkında pek az şey bulunabilen Alexander Gelman ile ilgili bütün dokümana onun sayesinde ulaştık. Şansımıza Belgi Paksoy, yazarın yakın bir dostuydu. İşe başlamadan önce yazarı tanımanın, onunla aynı frekansta bulunmanın, önemli olduğunu bildiğimiz için bu görüşme bize oldukça faydalı oldu. Gelman'ın oyunu yazdığı dönemdeki Sovyetler Birliği'nde hayatın akışı, sosyal ilişkiler, politik ve ekonomik durum hakkında bilgi sahibi olduk. Belgi Paksoy'da eşinin görevi gereği uzun zaman Rusya'da yaşadığı için o yaşam tarzına ve ritmine aşina idi ve bize kendi kıymetli zamanından ödün vererek yaptığımız, uzun çalışma saatleri sırasında çok değerli bilgiler verdi.

Caner'in Şehir Tiyatrosundaki işinin bitmesi, bizim verdiğimiz uzun aranın da bitmesine neden oldu. Artık bir dış gözümüz olabilecekti. Önce bir prova metni oluşturmaya karar verdik. Yönetmen, provalar sırasında seçilen izleğe göre, kelimelerin ve/veya cümlelerin metne girip çıkabileceğini öngörüyordu. Tam da bu süreçte Şehir Tiyatroları baş dramaturgu Hilmi Zafer Şahin ile bir araya geldik. Caner, Zafer Bey'e izleyeceği yöntemi ve nasıl bir prova metni istediğini anlattı. Oyuncu olarak Erdal ve bende bu sürece dahil olduk. Çünkü metnin dramaturjisi sahnelemeyi ve rol kişilerini direkt etkileyecekti. Tabi ki oyunun orijinal metnine de tam hakim olmalıydık. Zafer Bey bir süre sonra Caner'in istediği prova metnini bize ulaştırdı. Metni nasıl oluşturduğundan, Adam ve Kadın rol kişisine nasıl yaklaştığından söz etti. Caner'le beraber karar verdikleri gibi metnin başına ve sonuna bir dış ses koyarak Rusya'da geçen bu hikayenin evrensel bir dile kavuşmasını, oyunun herhangi bir coğrafyada herhangi bir parkta oynandığının varsayılmasını istediklerini söylediler. Bu da benim yukarıda daha önce de bahsettiğim, Kadın'ın sadece kadın olmasının beni çeken nokta olmasıyla tamamen örtüşüyordu.

Caner de okuma provalarını pek sevmiyordu. Bu oyun için seçtiği çalışma üslubunu değiştirme hakkı saklı kalmak kaydıyla bizi direkt sahneye çıkardı. Rol arkadaşım Erdal'la yönetmenin isteği doğrultusunda elimizdeki oyun metnini çalışmaya başladığımız günlerde sahnede gezinerek okuyor. Kısaltılmış olan bu yeni metne hakim olmaya çalışıyorduk. Yönetmenimiz genellikle müdahale etmeden, Erdal ve Fulya'nın değil, Kadın ve Adam'ın sahnede var olması gerektiğini söylüyordu. Aslında uzadıkça sıkıcılaşmaya başlayan bu fiziksel eylem bizi günden güne role yaklaştırıyordu. Sorular sorup bu Adam'ın yada Kadın'ın neler yapıp neler yapmayacaklarına cevaplar arıyorduk.

İçinde bulunduğumuz bir durum karşısında ne hissettiğinizi anlatmanın, ne yaptığınızı anlatmaktan daha zor olduğunu hiç fark ettiniz mi? Bu niçin böyledir? Çünkü fiziksel eylemi yakalamak, psikolojik eylemi yakalamaktan daha kolaydır, çünkü fiziksel eyleme, bulanık, içsel duygulara oranla daha rahat ulaşabiliriz. Hem, fiziksel eylem daha kolay saptanır, maddeseldir, görülebilir.

Fiziksel eyleme kolayca ulaştığımız için çalışmalarımızda ona yönelerek hareket seçtik. Böylece öğrencilerimizde mantığa ve tutarlılığa ihtiyaç duygusu gelişti.⁸⁴

Önce Kadın'ın derdini anlamalıydım. Sonra rejisörün tespit ettiği oyunun kırılma noktalarına odaklanmalı, yavaş yavaş Kadın rol kişisine bedenimi ve benliğimi terk etmeliydim. Birçok kez yalnız kaldığım zamanlarda parka gidiyor, gözlem yapıyor, doğru jest ve mimikleri orada yakalamaya çalışıyordum. Müge Gürman, derslerimizin birinde "oyuncu aynı anda hem deneyi yapan hem de kobay olan kişidir" demişti. Ne demek istediğini artık daha iyi anlıyordum. Hayat enteresan bir düzlemde ilerliyordu Kadın için. Onun bulunduğu ruh halinin, her akşam aynı saatte aynı parkta olmasının bu rol kişisinin ayırt edici bir özelliği olduğu aşıkardı. Kadın yalnızdı. "Ben çok yalnızım Fedya, bugün biriyle buluşacaktım ama gelmedi". Onu yalnızlaştıran sebepleri sorgulamalı, onların üzerinden günümüzdeki haline ulaşmalıydım. İlk olarak işe çocukluğundan başladım. Metinden çıkardığım kadarıyla ve kendi hayal gücümün de

---

⁸⁴ **Mimesis**, *Tiyatro Çeviri ve Araştırma Dergisi*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 1990, Sayı 3 s:147

yardımıyla, ailesinden ayrı olmasından ve kardeşleri arasındaki rekabetten dolayı mutsuz başlayan hayatının onun yakasını bırakmadığını anladım. Şehir dışındaki ailesinin evinde verandada yatmak, sabahın ilk ışıklarıyla uyanarak tren yoluna ormandan geçen yoldan, ağaçların altından yürüyerek gitmek çocukluğundan kalan en belirgin anılarıydı. Mutsuz geçen çocukluğundan sonra evlenip ailesinden bulamadığını eşinde bulma ümidi vardı. Olmadı... olmadı... olmadı... Provalarda bunun üstüne gitmeliydim.

Kadın, adam parka girdiği anda onu tanıdı. Adam onu umursamıyordu. *“sen parktaki diğer kadınlara bakıyordun, beni fark etmedin bile... Ama ben seni tanıdım, peşine düştüm...”* Demek ki Kadın, Adam’ın dikkatini çekmek ve geçen sene terk edip gitmesinin hesabını sormak için bir oyun kurmalıydı. Daha önce hiç tanışmamışlar gibi gelip adamdan sigarası için ateş istedi. Orijinal metinde bu bölümde Kadın Adam’a *“Kibritiniz var mı”* diye soruyordu. Biz ateş istemesini seçtik. Çünkü kadın adamdan mecazi anlamda da bir tür ateş istiyordu. Bundan sonraki aksiyon banka oturan Kadın’ın uygun anı bekleyip adama haddini bildirip kalkıp gitmeye yeltenmesiyle devam ediyordu. Yönetmen bu had bildirme ve yüzleşme kısmının oyunun kırılma noktası olduğunu, Alexander Gelman’ın *“Bankta iki Kişi”* oyununun ilk sürprizinin bu olduğunu söyledi. Tespitinde haklı olduğunu daha sonra verdiğimiz temsillerde, seyircinin de etkisiyle görecektik.

Yönetmen, provanın sonunda bu bölümde Adam’ın söylediği yalanlara Kadın’ın fiziksel bir eylemle karşılık vermesini önerdi. Böylece seyirci oyunun içinde kalacak, değişim anlarını daha iyi anlayabilecekti. Sanırım oynayacağım Kadın rolü beni fazlasıyla hırpalayacaktı.

Ana metinden parkın iki girişi olduğunu anlıyorduk. Bu sebeple yönetmenin isteği doğrultusunda, oyun alanını seyirciye göre arka soldan ön sağa yayılacak şekilde kurduk. Parkın bir kapısını sahnenin arka soluna, diğerini de salonun ön soluna koyduk.

Provalar sırasında bir şeylerin yolunda gitmediğini fark ettik. Oyundaki diyalogları, o sahnenin durumu içinde, kendi müzikalitesiyle söylememiz gerektiğini biliyor fakat sanki bir şeyler bunu yapmamızı engelliyordu. Sahne çalışmasını kesip tekrar masa başına dönmeye karar verdik. Yaptığımız metin dramaturjisi üzerinden, masa başında yaklaşık olarak doğru sesleri bulacak ayağa kalktığımızda da o doğru

sesleri uygun düşen hareket düzeniyle birleştirecektik. Erdal'la karşılıklı oturarak ses düzeyimizi, masa başında konuşurken birbirimizi duyacak şekilde ayarlayarak metni okumaya başladık. Yönetmen derslerde gördüğümüz oyuncu kesmelerinde bize yardımcı oluyor, değişen enerji akışlarına göre seslerin müzikalitelere bizi yaklaştırıyordu. Amacımız doğadaki, günlük hayatta ki sesleri aramaktı. Ne de olsa, metne gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşıyorduk. Bu çalışma bizi oldukça rahatlatı. Çalışmanın bedenimize yansması sonucunda bırakacağı etkiyi düşünmek beni oldukça heyecanlandırıyor, meraklandırıyor.

İşe en baştan başlayacaktık. Bu ana kadar geçen zaman diliminde kafamda Kadın'ın gestuslarıyla ilgili yavaş yavaş bir şeyler belirmeye başlamıştı. Yapmam gereken bunları son yaptığımız masa başı çalışmasıyla birleştirmekti. Tespit ettiğim isteklere sıkı sıkı sarılmalı, oyuncu kesmelerindeki enerji akışlarının bedenime yansmasını hafızama almalıydım.

İlk sahnede yani Kadın'ın Adam'dan ateş isteme sahnesinde, Adam'ın Kadın'ın kurduğu tuzağa düştüğünü görürüz. Adam bir iki sırnaşmadan sonra adını söyler. İşte tam bu esnada Kadın'ın isteği ne olmalıydı ki; Kadın rol kişisi sinirlendiğini seyirciye hissettirmeli, Adam rol kişisine ise belli etmemeliydi. Burada gülssem mi ağlasam mı ikileminde kalma üzerinden oynadım. Güldüğümü adama ağladığımı seyirciye belli ediyordum. Bu şekilde birkaç prova devam ettik. Daha sonra özellikle dinleme provası yapmamız gerektiği konusunda fikir birliğine vardık. Bu bağlamda enerji akışının getirdiği durum ve belirlenen istekler yardımıyla hareket düzenini çıkartmaya çalıştık. Gerçekten de birkaç prova sonra laflar bedenimizi serbestçe hareket ettiriyor, bu da beni rahatlatıyordu. Ama Kadın rol kişisi için hiç de öyle değildi. Kadın rol kişisi önde oynarken bende ona arkada mukayyet olmaya çalışıyordum. Ama Kadın onun için yazdığım ön hikayeden şiddetle etkilendiği için rol arkadaşım Erdal'ı parkta geçen sene onu terk edip giden Adam gibi görüyordu. Bu benim tercihimdi.

Adam hem kadın'ı tanımamış hem de ismi konusunda ona yalan söylemiştir. Bu Kadın'ı çileden çıkartmıştır. Fakat bunu beli etek istemez. Adam kadını sıkıştırır. "*Ben özgür bir erkeğim*". Kadın son derece rahatsızdır ve yine belli etmemeye çalışır. Adamın onu aleni olarak sıkıştırması, benim sinirlenme iç aksiyonuma da yardım ediyordu. Oyuncu olarak Kadın'a en belirgin enstrümanı olan çantasını ilk kez kullandırdım. "*Bırak beni domuz herif*". Aralarındaki gerginlik nedeniyle seyirciye ikisinden birinin gideceği izlenimini vermeyi seçtik. Bu yüzden hırslı bir şekilde kalkıp

sinirle sigaramı yakma yoluna gittim. Böylelikle Kadın'ın ateşi olduğunu ve Adam'la oyun oynadığı aksiyonunu desteklemiş oldum. Fakat Kadın'ın çekip gidememesine bir neden bulmalıydım. Kadın'ın Adam'a kurduğu oyunun daha bitmemiş olması ilk tutunduğum neden oldu. Adam böylece kadın'ı ikna edebildiğini sanmış ve fütursuzca saçmalamaya devam edebilmişti. *“Daha tanışır tanışmaz yatağa girilir mi?”*. Bu durum aslında Kadın'ın elini güçlendiriyordu.

Oyunun ilk kırılma noktasına yaklaşmıştık. Adam'ın Kadın'a tacizleri devam ediyordu. Bu tacizler karşısında kadın ne yapmalıydı ki Adam'ı sarsmalı, seyirciyi de ilk kez şaşırtmalıydı? Metnin bu bölümü aslında Kadın rol kişisine çok yardımcı oluyordu. *“Siz benim evime daha öncede gelmiştiniz”* repliğini Adam'ın kolunu sertçe çekip gözlerinin içine “yerin dibine gir” isteğiyle bakarak oldukça sakın bir şekilde söylemeyi seçtim. Bundan sonraki itiş kakışlı birkaç aksiyonda da bu isteğimi korudum. Ta ki; Adam'ın Kadın'ın adını hatırladığı bölüme kadar. Bundan sonrada hakaret sözcükleri içeren birkaç replik vardı ama ben onları daha sakın tonlamayı, hatta dalga geçercesine oynayıp Adam'ı küçümsemeyi seçtim. Bunun için kendime telkin ettiğim şey; biraz önce kaybettiğim kontrolümü tekrar toparlayıp kendime gelmem gerekliliğiydi.

Yönetmen provayı gerekmedikçe kesmiyordu. Bize provaların başında “Arkadaşlar parka gelin, konuşun ve gidin; gerisini seyirciye bırakın” diyordu. Herkes evine götüreceği sözcüğü, tümceyi, ruhsal durumu kendisi seçsin diye salık veriyordu. Gelman'ın bu oyununda “Alexander Gelman'ın Hayatı ve Eserleri” bölümünde de belirttiğim gibi her sözcük, her tümce bireyin kendi anlama kapasitesine göre yorumlanabilme olanağı veriyordu.

Artık Kadın'ın asıl isteği Adam'ın gerçek adını öğrenmekti. Çünkü Adam ona iki farklı isim söylemiş ve kadının küçümseyen tavırları karşısında bunalıp başka bir isim daha telaffuz etmişti. *“Adım Aleksey”*. Kadın rol kişisinin bununda yalan olabileceğini kestirmesini ve “Yura, Koyla, Aleksey... Bu üç isimden sonra acaba gerçek ismi nedir?” diye düşünürken bir anda kafasında şimşekler çakıp oyunun en başında Adam'ın ceketinin iç cebinde gördüğü kimliğin aklına gelmesini seçtim. Bundan sonraki replikleri söylerken bile aklım hep ceketinin cebindeki kimlikte olmalıydı. Kadın'ın bu bölümdeki izleğini desteklemesi için Adam'ın umarsız davranmasını seçtik. Bu umarsızlık Kadın'da bir kıskançlık hissi uyandırdı ve tekrar kontrolünü kaybetmesine neden oldu.

“*Bak boğarım seni*”. Bu durumu tuttuk. Çünkü bu bölümde belirlediğimiz istekler metne çok iyi hizmet ediyordu.

Caner, sürekli olarak bizi, kendimizi kasmamız, bedenimizi rahat bırakıp bulunan hareket düzeninin otomatik olarak işlenmesini sağlamamız için telkin ediyordu. Sözsüz oyunların aslında ne kadar önemli olduğunu tekrar tekrar anlıyordum. Sessizlik anlarında sanki gerilimin sesiyle duyuyordum. Seyircide de bu his uyanmalıydı. Bunun üzerinde uzun uzun düşündüm. Gerçekten iç ürpertici, tüyleri diken diken edici olan buydu işte.

Adam’ın Kadın’ı kızdırdığını anlayıp bir hamle daha yapmayı seçmesi ve bu hamlenin sahtekarca fakat safça olması, Kadın’ı başından beri hiç yaşamadığı farklı bir duyguya götürüyordu. Burada flash-back yapıp bir sene önce karşılaştıkları zamanı hatırlamayı seçtim. Bunun için bir egzersiz yapmaya karar verdik. Provayı kesip bir sene önce tanıştıklarında yaşadıklarını doğaçladık. Bu doğaçlama sonucunda tuttuğum notlarda görüldü ki; Adam’ın çocukça davranışları ve hayatı umursamayan tavrı Kadın’ı etkilemiş, bu Kadın’ın daha önce karşılaşmadığı bir davranış şekli olduğundan onu unutmamasını sağlamıştı. Bu doğaçlama çalışması oyunun diğer bölümlerinde de bana inanılmaz derecede kolaylık sağladı. Müge Hoca’nın da dediği gibi *doğaçlama kendini kendinde* bulmaktı.

Adam’a duymaya başladığı merhametle karışık sempati Kadın’ı yumuşatmış, bu yumuşama hemen Adam’ın “kalbime ağrı girdi” oyununu oynamasına neden olmuştu. Önceleri bu bölümde Kadın’ın replikleri bana tuhaf geliyordu. Söylemekte zorluk çekiyordum. Çünkü kalp krizi geçiren bir adam karşısında kullanılan rahat ve garip sözcüklerdi. Kadın’ın bunun da yalan olabileceğini sezecek kadar kurnaz olduğunu bilsem de yine de bu replikler bana fazla umarsız geliyordu. Sonuçta bir kalp krizi söz konusu, ya gerçekten geçiriyor olsaydı. Yönetmenin tercihi, Kadın rol kişinin Adam’ın kurduğu oyunun farkında olmasıydı. Dedikodu yapan kadınlar gibi seri konuşmamı istiyor, Adam’ı bunaltıp, ağızdan laf almaya çalışmamı istiyordu. Erdal’dan da bu sahneyi abartmadan karikatürize etmesini istedi. Bu da bana çok yardımcı oldu. Adamın sahte kalp ağrısını ilk anda anlamamı sağladı. Sonra aklıma çevremizde her zaman karşılaşabileceğimiz, kapı önüne çökmüş, belki kocalarını belki de komşularını çekiştiren iki kadın geldi. Bu iç aksiyon üzerinden oynayıp Adam’ın ağızdan laf almaya çalıştım.

Metinde birden Adam, Kadın'a *"Hiç değilse bir şey yap, sarıl bana"* diyordu. Yönetmen burada Adam'ın yine o fütursuz tavrıyla oynamasını istedi. Belli ki yeni bir oyun kuruluyordu. Benden de istekle Adam'ın üzerine yürüyüp son ana kadar seyirciye ona sarılacağım izlenimini vermemi istedi. Bu benim düşündüğüm istekle birebir örtüşüyordu. Adam'a sarılıp, her şeyi unutup onunla eve gitme isteği üzerinden oynamayı seçtim. Tam sarılacağım anda bu isteğimi aniden kesip, yönetmenin seçtiğiyle örtüşecek biçimde uzun zamandır asıl isteğim olan ceketin cebindeki kimliğe bakma isteğine geçtim. Birçok kez bu sahneyi çalıştık. Yönetmen kesmesiyle, oyuncu kesmesi bu sahnede birebir örtüşüyordu. Ancak uygulamada ikisinin senkronize olması oldukça güçlü. Bazen benim isteğim yönetmenin isteğinin önüne geçiyor, bazen de rejî benim gestusuma müdahale ediyordu. Bunu çözebilmemiz için yönetmen, benim Adam'ın üzerine mekanik olarak gitmemi ve karşıt gerçeklik üzerinden hareketten duyguya girmemi istedi. Metinde zorlandığım yerlerden en çetrefillisi burasıydı. Zaten bu sahnenin uzun süren provaları bizi bir hayli yıpratmış ve uzun tekrarlardan sonra sinirimizi bozup provayı sonlandırmamıza neden olmuştu. Bu aşamada, Şahika Tekand'ın derslerinden birinde aldığım bir not bize yardımcı oldu. Kendisi şöyle demişti: *"Bir aksiyonun yavaş yapılması da hızlı yapılması da oyun olur. Trajiklik tribüne oynamaktır. Ama her hareketin kaslarda oluşturduğu etkiyi düşünerek oynarsak, başka hiçbir şey düşünmeyiz ve doğru hedefi tutturmuş oluruz. Bunu düşünürken şimdiki zamandan kişisel tragedyamıza gitmeli ve sonra şimdiki zaman dönmeliyiz. Seyirci de aynı şekilde bizim ne yaptığımıza bakmaz, bizim yaptıklarımızla kendi hikayesini oluşturur. Hareketin çıkardığı karaktere ulaşılmalıdır."*

Kadın'ın ceketini almasından sonraki birkaç diyalog, oyunun intim halde seyretmesini sağlıyordu. Bu nedenle buradaki replikleri söylerken aklımdan sürekli şu sözleri geçirme yoluna gittim. "Ceketi alıp nasıl uzaklaşabilirim" Bu da hem oyunun temposunu yönetmenin istediği gibi tutmamı hem de Adam'ın daha sonra yapması muhtemel atakları önseyip klasik kadın cilveleriyle ona baskın çıkabilmemi sağlıyordu.

Sonraki bölümde de Adam'ın Kadın'ın evine gitme konusundaki ısrarları devam ediyordu. Artık ne yapmalıydım ki Adam'ın bu konudaki ısrarından sıkıldığımı ve incindiğimi, Adam'a ve seyirciye belli etmeliydim. Aslında bu sırada Adam mistisizmi kullanarak "kader, Tanrı vs" diyip Kadın'ı ikna etmeye çalışıyordu. İşte bunun Kadın'ı irite etmesini seçtim ve bunun üzerinden oynadım. Bir an için bu yeni isteğim, ceketin cebindeki kimliğe bakma isteğimin önüne geçti.

Bu bölümden sonra metinde Adam'ın *"Ne istiyorsun, çekip gitmemi mi?"* diye bir repliği vardı. Bu repliğe karşılık Kadın'ın söylediği birkaç şaşkın replikte kadın'ın farkında olmadan oyunu bırakıp kendi benliğine dönmesini seçtim. Ta ki; kendine döndüğünü anlayıp, tekrar toparlanması gerektiğini düşündüğü ana kadar. Bu anda da keskin bir şekilde ceketin cebine bakma isteğini devreye soktum. Aynı zamanda da "nasıl ceketle uzaklaşabilirim" i düşünüyordum. Bu iki ana istekten devam ederken tekrar eden provalar burada bir eksiklik olduğunu hissettirdi. Üzerine yaptığımız konuşmalardan; Adam'ın, Kadın ceketle uzaklaşırken cebindeki kimliği hatırlamamasını sağlamak için durumu destekleyen jest ve mimikler bulmamız gerektiği sonucuna vardık. Yönetmen benden hafif meşrep bir kadın gibi oynamamı, Adam'ın kafasını bu yolla karıştırıp birden kaçarcasına çıkmamı istedi.

Oyunun ikinci kırılma noktası; Kadın rol kişisinin *"Bir yere kadar gitmem gerek"* deyip Adam rol kişisine kurduğu küçük oyundu. Kadın, ceketin cebinde kimlik olduğunu fark etmiş ve bir bahane ile ceketle dışarı çıkmayı başarmıştı. Demek ki o sahnede uygun bir yerde kimliği gördüğümü seyirciye bir an için hissettirmeliydim. Metine göre iki antrem vardı. İkisinde de sinirliydim. Dolayısıyla ilk antremdeki sinirlenme dozajımı daha aşağıda tutmalıyım. Çünkü oyunun başından sonuna kadar gittikçe artan bir tamperamanı vardı. İlk antremde içeri girdiğimde kızgınlığımı özel bir hareketle desteklemeye karar verdim. Adam rol kişisi Kadın'ı yatıştırmak için bir şarkı söylüyordu. Bu şarkı üzerinde çalışan Erdal'a elimdeki ceketini bir anlık refleks sonucu attım. Tam da yüzüne gelen ceket Erdal'ın hızını kesti ve istediğimiz aksiyona tam da oturdu. Düşünmeden yaptığım bu hareket yönetmenin amacına da hizmet etti ve bunu tutmamızı istedi.

Kimlik olayından sonra Adam'ın ikinci kez çekip gitme kozunu oynaması ilk kez ki gibi Kadın'ı yumuşatmamalıydı. Aksine daha da hırçınlaştırmalıydı. Bu nedenle *"Umurumda değil"* repliğini kendimden emin, kurbanının tepesine çöken bir yırtıcı gibi oynamaya karar verdim ve sakin bir şekilde bankta oturan Adam'ın yanına kadar yürüyüp tepesinden dimdik durarak söylemeyi seçtim.

Bundan sonra ki sahnede, Adam, Kadın'a samimi olduğunu kanıtlamak için evinin telefonunu verecekti. Kadının bunu nasıl karşılaması gerektiği üzerine çok fazla düşündüm. Çünkü Kadın, Adam'a *"neden gittin, ne acelen vardı, neden yalan söyledin"* gibi bir sürü soru soruyordu. Bu soruları hangi isteklerle sormalıyım? Bu Kadın gerçekten de Adam'ın karısıyla konuşabilir miydi? Bunu kendine yedirir miydi, yoksa

merakına ve Adam'a inanma isteğine yenik mi düşerdi? Üçümüzün tartışmaları ve tekste ki ilerleyen sahneler ikinci seçeneğin daha doğru olduğunu söylüyordu. Adam'ın sorulara uzun cümlelerle cevap vermesinden de yararlanarak bir oyun kurmaya karar verdim. Adam'ın söylediklerinin hangisi yalan hangisi doğru tahmin etme oyunu... Adam kurduğu uzun cümlelerden birinde *"Anlayacağın o gece senin koynundan çıkıp eski karımın koynuna girdim"* diyordu. Adam'ın bu söylediğinin doğru olduğunu düşündüm ve bu cümle beni çok etkiledi. Kadın rol kişinin bundan etkilendiğini seyirciye açık bir biçimde göstermemiz gerektiğini söyleyen yönetmenimizin de önerisiyle, ayakta durmuş Adam'ı sakince dinleyen Kadın rol kişisi gözlerini Adam'ın gözlerinden ayırıp banka oturdu. Bu ayrılış sırasında isteğimi bulmam kolay olmuştu. Adam'a acımalıyım. Onda kendimi, evli halimi görüyordum. Bunun için bir doğaçlama çalışması yaptık. Erdal benim eski kocamı, bir oyuncu arkadaşımızda oğlumuzu oynadı. Hayatlarından bazı kesitleri görmeye çalışıyorduk. Aynı doğaçlamayı Adam ve karısı içinde yaptık. Bu çalışma bize oyunun ilerleyen bölümlerinde de oldukça yardımcı oldu. Kadının ruhsal derinliğini ve duygusal yoğunluğunu daha net anlayabiliyordum. Çetin Sarıkartal'ın da dediği gibi; ısınma hareketleri çok önemliydi. Fakat rol kişisini de ısıtmak gerekiyordu. Duygusal yeterlilik sağlamak şarttı. Artık Kadın'ın beni çok rahatlatan yeni bir gestusu daha olmuştu. Adam da kendini görüyordu. Bunu bazı anlarda tekrar tekrar kullandım.

Kadının ceketin cebindeki kimliği fark etmiş olması, Adam'ı oldukça şaşırtmış ve etkilemişti. Aklımdan bunu çıkartamamaktaydı. Bu nedenle metnin bu bölümünde Kadın'a bununla ilgili sorular soracaktı. Bu soruları, çok sakin, kendimden emin ve net bir şekilde cevaplamaya karar verdim. Aklımdan sürekli "yalancı olan ben değilim, sensin" i geçiriyordum. Yönetmenin tercihi bu soru-cevap bölümünün hızlı bir şekilde geçmesiydi. Benim net tavrım, yönetmenin izleğiyle de örtüşüyordu. Bu tenis turnuvası tadındaki diyaloglar, ta ki Adam'da kandırılmış, aldatılmış hissi uyandıran kadar devam etti. Kahkaha krizleriyle doruğa ulaşan bu sahne Adam'ın Kadın'ı aşığılamasıyla sona ediyordu. Bundan sonra Kadın kalkıp gitmeye yeltenecek, pişman olan Adam onu durduracaktı.

Provalarımızın bu bölümünde dekorumuz da yavaş yavaş şekilleniyordu. İlk önce park ortamı yaratmak için birkaç bank kullanmaya karar verdik. Sonra tek bir bankın bütün derdimizi daha iyi anlatacağını düşündük. Adam ve Kadın kalkıp kalkıp,

geri dönüp, yine o banka oturmalıydılar. Bir sokak lambası ve iki küllük istediğimiz atmosferi sağlamamızda bize yardımcı olabilecekti.

Yönetmen, dış görünümle ilgili çok çeşitli yönetmenlik olanaklarına, dekor, sahne düzeni, ışık, ses, müzik gibi istenilen atmosferi yaratmakta kolaylık sağlayabilecek sahneleme yöntemlerine başvurabiliyordu. Bu atmosfer, çoğunlukla, oyuncularını derinden etkilerdi. Oyuncular dış gerçekliği duyumsarken içlerinde kendi yaşamlarından, bu gerçeklikle bağlantılı, Çehov'un söz ettiği duyguların açığa çıkmasına neden olan anılar uyanırdı. İşte o an, oyuncu oynamayı bırakır, oyundaki kişiyi canlandırmaya başlar, yaşayan bir kişi olurdu.⁸⁵

Kadın rol kişisi Adam'a devamlı direnç gösteriyordu. Adam'ın gitme restine aynı şekilde karşılık veriyor, adamı huzursuz ediyordu. *"Karıyla ayrılmış üç sene oldu ve hiçbir kadınla birlikte olmadın öyle mi? İnanmam."* *"Altı ay bir Kadınla birlikte yaşadım."* Kadın bunu bir tür direnç göstergesi olarak yapıyordu. Biraz sonra Adam'ın sigara ikramını geri çevirecekti. Sigara içmediğini, fiyaka olsun diye kullandığını itiraf etmesi Adam'a kurduğu oyunun bir göstergesiydi. Yönetmenimizin tercihi Adam'ın bundan hiç şaşkınlık duymaması yönündeydi. Burada yönetmen bu anın kendi içinde, sigara ile ilgili kurulan oyunun sonu olduğunu söyledi. Benim bu konuşmadan sonra hiçbir şey olmamış gibi banka gidip oturmamı, Adam'ın bu durum üzerine vereceği tepkiye göre tekrar gardımı almamı söyledi.

Adam'ın dost hayatı yaşadığını ballandıra ballandıra anlatması, benim bu bölümü gerçekten Adam ile evlensek nasıl olur isteği üzerinden oynamamı sağladı. Ancak benim bu sahneyi evlenmek isteme isteği üzerinden ısrarlı bir şekilde oynamam, Adam'ın banktan kalkıp Kadın ile ilişkiyi bir müddet koparmasını sağlamalıydı. Yönetmenin tercihiyle Adam rol kişisi, elindeki sigarayla sağdaki kül tablasına doğru, her zamanki ritminden daha hızlı bir şekilde yöneldi. Çalışmalarımızın amacına ulaşması için oyunun zamanlaması olan tempo ile oyuncunun zamanlaması olan ritim senkronize olmalıydı. Çalışmamızın bu ayağında artık karşımdaki Erdal arkadaşım benim gözümde yavaş yavaş yerini Adam rol kişisine bırakıyordu. Zaman zaman

---

⁸⁵ Çalışlar, A., *Çehov ve Moskova Sanat Tiyatrosu, Mito Boyut, İstanbul, 1996, s:31*

Erdal'ı zaman zamanda Adam rol kişisini görüyordum. Fakat artık ağırlık Adam rol kişisine geçmişti.

Metne göre Kadın'ın tekrar dışarı çıkması ve Adam'ın karısını araması gerekiyordu. Bunu alttan alarak, bir köpeğin tüylerini okşar gibi son derece yumuşak bir şekilde oynamayı tercih ettim. Adam'ın tepkisi çatışmayı çıkartmak için oldukça sert oldu. Telefon etmeye çıktığım zamanki antrem, ilk antremden daha sert olmalıydı. Bunun için fiziksel bir refleks seçmeliydim. Yönetmen tam da burada, sahnede, sözün bittiği yerde hareketin başladığını hatırlattı. Ben de sözlerimi makineli tüfek gibi Adam'ın suratına yapıştırıp okkalı bir tokat atmayı seçtim. Çünkü o sırada kendimden emindim ve bütün gerçekleri öğrenmiştim. Bu antreme daha sinirli girmemin nedenlerinden biri de otobüs işletmesi müdürünün benimle hafif bir kadınmışım gibi konuşmasıydı. Bu sahnede Adam'ı gerçekten korkutmak istedim. Zaten bir sonraki sahnede Adam kaçmaya çalışacaktı. Böylece Kadın rol kişisinin hiddetli hareketleri, erkek rol kişisinin oyununu kurmasına da yardımcı olacaktı.

Yönetmen, başta tercih ettiğimiz gibi, Adam'ın Kadın'ı terk edip gitmesine kadar olan bölümü, gittikçe artan bir tamperemanda oynadığımız yerin en üst seviyesi olduğunu, oyunun bu bölümde zirve yaptığını söyleyerek hayatımızdaki en kötü durumları aklımıza getirerek, sahne üzerinde birbirimize zarar verecek şekilde kavga etmemizi önerdi. Önce bu sahnedeki replikleri metnin gerçekliğine göre söyledik. Sonra belirli bir duruma bağlı olmayan, artistlik olmayan bir takım hareketlerle birbirimizi tokatlamaya ve sarsmaya başladık. Uzunca bir müddet bu çalışmaya devam ettik. Lafların bittiği yerdeki fiziksel eylemler, yavaş yavaş yönetmenin tercih ettiği artisttik formlara bürünmeye başladı. Uygun olanları seçip, sakladık ve oyunda kullandık.

Adam Kadın'a hakaret edince Kadın'ın bir şekilde bunu durdurması gerekiyordu. Tüm enerjimi yakalarımaya vererek elimle Adam'ı kovdum ve gidip banka çöktüm. Bunu tercih etme sebebimiz seyircide bir son hissi yaratma isteğiydi. Adam kapıdan çıktı ve gitti. İlk temsilimizde gördük ki hakikaten de seyirci oyunun bittiğini sandı.

Yönetmen, Adam salondan çıkınca ağlamamı ve her akşam aynı parka gelirken yaptığım abartılı makyajımı yüzüme gözüme bulaştırmamı önerdi. Düşündüm de,

sahiden de Kadın hayatı boyunca her şeyi yüzüne gözüne bulaştırmıştı. Bu da bir anlamda bunu sembolize ediyordu.

Adam'ın geri dönmesi Kadın rol kişisini bariz bir şekilde etkilemeliydi. Bir anda yanıma gelen Adam'ı ayakkabılarından tanımalıydım. Çünkü önceki sahnelerin birinde çorabına dikkatle baktığımdan ayakkabısı aklımda kalmıştı. Adam'a sarılırken onu içime sokma isteğiyle oynamak bana yardımcı oldu. Kadın'ın metinde beni en çok etkileyen laflarından biri "Ben çok yalnızım Fedya" repliği idi. Kadın bunu nasıl oynardı onu bulacaktım ama oyuncu Fulya olarak kendimi günlük hayatta böyle bir durumda bulursam nasıl hissederim diye düşündüm. Herhalde hıçkırığa hıçkırığa ağlardım. Ben Kadın'ın yerinde olsaydım ne yapardım?

Sahnedeki, eylemi yakalamanız için, oynadığınız karakter için yazarın kurguladığı verili durumlara kendinizi yerleştirin. Kendinize sorun: eğer oyunda oynadığınız karakterin başına gelenleri ben yaşasaydım ne yapardım? Ben şaka yollu, eğer'in "sihirli" bir sözcük olduğunu söylerim. Çünkü oyuncunun eyleme geçmesine yardımcı olur. Kendi eyleminizin nasıl olacağını belirledikten sonra bu eylemle oyunda oynadığınız karakterin eylemindeki farklılıkları belirleyiniz. Karakterinizin eylemine neden olan bütün itkileri bulun ve sonra "kendini" eyleminizin nerede bittiğini, "onunkinin" nerede başladığını dışarıya yansıtmadan, oyununuzu oynayın. Eğer size gösterdiğim yolu izlerseniz, bu ikisi birbiriyle uyum sağlayarak iç içe geçecektir. (Stanislavski'nin 06.10.1924'de öğrencileri için kaleme aldığı bir yazı) ⁸⁶

Stanislavski'nin "sihirli eğer"ini kullandığımda cevabı kolaylıkla bulmuş oldum. Hüngür hüngür ağlamalıydım ve öyle de yaptım.

Beni etkileyen bir diğer replik de "Her şeyi çok iyi anlıyorum, sabah seni kendi ellerimle evine yollarım, her şeyi anlıyorum, her şeye razıyım" repliği idi. Bunu nasıl bir iç enerjiyle söylemem gerektiğini uzun süre düşündüm. Sonrada bir sırrımı yakın bir dostumla paylaşıyor muyum gibi bir yerden oynamaya karar verdim. Kadın'ın buradan

⁸⁶ *Mimesis, Tiyatro Çeviri ve Araştırma Dergisi*, Boğaziçi Üniversitesi Yay., İstanbul, 1990, Sayı 3 s:132

Adam'ın yeni yalanını yakaladığını zannettiği yere kadar olan iç aksiyonu, Adam'a inanmanın verdiği rahatlamayla dingin bir şekilde seyrediyordu.

Adam'ın yalan söylediğini sandığı anda Kadın; *“Bir dakika, ne sekiz yılı? Evli oğlun var ya senin, yine yalan söylemeye başladın”* diyordu. Bu repliğin farklı bir şekilde oynanması gerektiğinin farkındaydım. Ama nereden oynayacağımı bilemiyordum. Sonradan aslında bize faydasından çok zararının dokunduğunu anladığımız birkaç sonra bunun üzerine düşünmemeye, temsil esnasında içinden nasıl geliyorsa öyle oynamaya karar verdim. Bu ikilem sırasında, Stanislavski'nin *“Bir Aktör Hazırlanıyor”* adlı kitabında okuduğum bir notu aklıma geldi.

Sahne üzerinde ne koşmanın hatırı için koşun, ne de acı çekmenin hatırı için acı çekin. Eylemin hatırı için “genellikle” oynamayın; her zaman bir amaca göre oynayın.⁸⁷

Bir rolde, önceden canlı duygu ile pekiştirilmediği için boş kalan her yeri klişeler doldurur, ki en kötüsü de budur.⁸⁸

Klişeler yaşamdan alınmışlardır, yaşamda gerçekten de vardır. Gelgelelim, bunlar karakterin ruhunu içermedikleri gibi, bireysellikten de yoksundurlar.⁸⁹

Yani klişenin bu boşluğa yerleşmesini engellemek için burada bana yardımcı olacak bir duygu bulmalıydım. Çareyi bana Adam'ın oyunun başında söylediği yalanları hatırlamakta buldum. Çünkü iki durumda da Kadın'ın isteği aynı olmalıydı.

Metnin bundan sonraki bölümünde Adam kendiyile ilgili gerçekleri Kadın'a anlatmaya başlamıştı. Söyledikleri gerçektir. Bunu Kadın rol kişisi de anlamıştı. Bu yüzden Adam rol kişisini yakın bir dostummuş gibi dinlemeye başladım. Bir psikolog edasıyla adamı dinliyordum. Adam sanki muayenehaneme gelip ücretini ödemiş bir hastamdı ve karısıyla ilgili tüm derdini doktoruna anlatıyordu.

---

⁸⁷ Stanislavski, K, *Bir Aktör Hazırlanıyor*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1967, s:66

⁸⁸ Stanislavski, K, *Bir Aktör Hazırlanıyor*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1967, s:47

⁸⁹ Stanislavski, K, *Bir Karakter Yaratmak*, Ağaoğlu Yayın, İstanbul, 1982, s:39

Daha önce bahsettiğim doğaçlamaların faydasını bu bölümde de görüyordum. Çünkü yine Adam'da kendimi görmeye başlamıştım. Benim evliliğim de özgüvenim olmadığı için bitmişti. Adam'ın kendisini anlattığı bu uzun monologlar sırasında, başımdan geçen o talihsiz evliliğı düşünme yolunu seçtim. Dođaçlamalar sırasında bulduğum gestuslar burada da çok işime yaradı.

Artık Fulya ve Erdal geriye çekilmiş, Adam ile Kadın'a sahneyi terk etmişlerdi. Biz sadece o rol kişilerinin arkasına saklanıp Adam ile Kadın'ı seyrediyorduk. Anladık ki her kırılma noktasında yeni bir oyun başlıyordu. Her yeni oyunda Adam, finaldeki gerçeğı söylediğı ana kadar aynı çocukça tavrı gösterecek, Kadın'da ona mukabele ederek bir nevi filozof edasıyla onu hayata hazırlayıp karısına geri gönderecekti. Çünkü Kadın kendi yalnızlığını unutup Adam'ın derdine düşmüştü. Belki bu parktaki adı konmamış, kendisinin de bilmediğı bir tür insan bekçisiydi.

4. BÖLÜM: SONUÇ

Gelman'ın "Bankta İki Kişi" adlı oyununu tez konusu olarak çalışmaya karar verdiğimiz anda, nasıl bir sahneleme ve oyunculuk kullanacağımızı da aramaya başlamıştık. Bu çalışmayı yaparken zahmetli geçecek provalarda eğlenmenin de yolunu bulmalı, diğer çalışmalarım için kendime yeni edinimler sağlamalıydım.

Arkadaşlarımla hazırladığımız prova metni üzerinden; dinleme provaları, doğaçlama çalışmaları, fiziksel egzersiz teknikleri kullanarak, oyuncu kesmeleri yaptık. Sözsüz oyunlarda şifrelenmiş yerleri bulmak için egzersiz yaparken dramaturjinin asıl buralarda gizlenmiş olduğunu fark ettik. Enerji akışlarını, zamanlamayı ince ince çalıştık. Bu süreçte iki ayrı kişiliğe bürünmüştüm. Biri oyuncu olarak işlevini sürdürürken, öteki de gözlemcilik yapıyordu. Sonuçta bilimsel verilerle, okulumuzda yüklendiğimiz bilgileri kullanarak oyunumuzu çıkarttık. Kadının ruhsal derinliğine hazırlanırken dinmeyecek sandığım korkum yerini mutlu bir sona bırakmıştı.

Anladık ki; yapılanın estetik olması, klişe olmaması, sanatsal bağlamda değerlendirilmesi ve bunu en iyi şekilde izleyiciye aktarmak en önemli amacımız olmalıydı.

Oyunumuzun ilk temsilini 28 Mart 2010 günü Kartal Hasan Ali Yücel Kültür Merkezi'nde verdik. Seyircilerden aldığımız tepki bizi ziyadesiyle memnun etti. Hiç tahmin etmediğimiz yerlerden bile oldukça iyi reaksiyonlar aldık. Çevirmen Belgi Paksoy; bu oyunu Moskova'da birkaç kez farklı farklı gruplardan seyrettiğini, bizim yaptığımız prodüksiyonun da onlardan aşağı kalır yanı olmadığını söyleyerek bizi onore etti. İkinci temsilimizi, 16 Mayıs 2010'da İBB Şehir Tiyatroları Fatih Reşat Nuri Sahnesinde, Genç Günler organizasyonun da matine ve suare olarak sahneledik. Bu oyuna program koordinatörümüz Sayın Doç. Dr. Çetin Sarıkartal geldi. Temsilden sonra oyunla ilgili kritik yaptı. Söylediklerini dikkatle dinleyip not aldık ve 09 Haziran 2010'daki jüri gösteriminde bu notların ışığında oyunumuzu tekrar sahneledik.

Gelman'ın "Bankta İki Kişi" adlı oyunundaki "Kadın" karakterinin derinlemesine irdelendiği, role hazırlanma sürecinin ayrıntılı olarak yer aldığı, yazarla ilgili bilgilerin literatüre eklendiği bu tezin, böyle bir çalışma yapacak araştırmacılara kaynak olmasını ümit ediyorum.

KAYNAKÇA

Gelman, Alexander, *Bankta İki Kişi*, Çev: Belgi Paksoy

Mimesis, *Tiyatro Çeviri ve Araştırma Dergisi*, Boğaziçi Üniversitesi, Sayı 3

Stanislavski, K, *Bir Aktör Hazırlanıyor*, Çev: Suat Taşer, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1967

Stanislavski, K, *Bir Karakter Yaratmak*, Çev: Suat Taşer, Ağaoğlu Yayın, İstanbul, 1982

Çalışlar, A., *Çehov ve Moskova Sanat Tiyatrosu*, Mitos Boyut, İstanbul, 1996

<http://www.litagent.ru/english/cliinfoi.asp?KAvt=994>

<http://www.curtainup.com/misha.html>